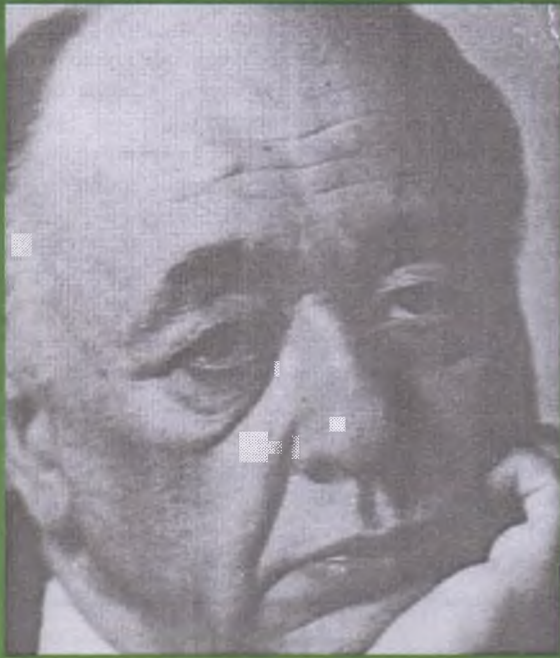

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 8 (351), serie nouă. Miercuri 4 martie 1998. Preț: 2.000 lei

CONVERSAȚII DESPRE EUGEN IONÉSCO

george arion

„LECTURA MI-A MARCAT
EXISTENȚA”

john updike

VALURILE DE PLOAIE

PANOUL CIURUIT (VII)

Am dat răgaz lui Adrian Păunescu să-și mai lingă rănilor, fiindcă nu puteam întârzia prea mult numărul dedicat literaturii de sertar, dar îl asigurăm că ne vom ține aproape de afirmațiile sale, sau, cum se mai zice adesea, vom lucra în continuare numai cu materialul clientului. Să nu se creadă că am fi dispuși să inventăm ceva. Așadar, **credinciosul** A.P. spunea, fără emoții, că și dogma trebuie liberalizată. Dacă ar fi admis că trebuie negociată, n-ar fi fost nici o surpriză pentru noi, fiindcă, în ochii bardului, orice devine marfă, când nu capătă emblema A.P. Sau, poate, nici aceasta nu scapă de căutările (investigațiile) bardului de la Bârca. Enoriașul e în pas cu vremurile și zice că: „Am întrebările mele, am neliniștile mele, am frământările mele, am revoltele mele pe anumite texte biblice care consacră nedreptatea”. *Multe povestiri (era să zicem blesteme) poartă pe umeri A.P. După cum se trădează, nu-l ocolesc nici revoltele, ca și cum ar folosi cuiva, gândindu-ne la elogiile sale ecleziastice. De aici și până acolo unde spune că textele biblice consacră nedreptatea parcă, vorba lui Don Pedro, sună ca dracu! Obișnuit să caute nod în papură la orice nu-i pe potrivă gongorisului său, gata oricând să facă valuri, mai ales când e dus cu pluta, numai pentru a intra și el, nechemat, în ciorbă, A.P. debitează enormități și ancorează în destule porturi ridicole. Revoltele sale nu-s împotriva textelor biblice, nici împotriva vreunui apologet al creștinismului, ci, paradoxal, chiar împotriva propriei sale condiții, pe care singur și-a ales-o. Dacă lui nu-i e bine, crede că toată lumea din jurul său e contaminată de demagogie, servilism și puseuri paranoice. Filosofia asta simplă, elementară, îi trădează și mai abilități propensiunile vindicative. *Jinduind postura cugetătorului inspirat, Adrian Păunescu forțează, cum mai spuneam, intrările în spațiile ce-i sunt potrivnice. În această situație, stârnește amuzamentul oricui. „Obligația la suferință ar fi valabilă (la suferința cristică), ar fi valabilă dacă finalul nostru ar fi cristic. Or, finalul nostru este cristic numai pentru că vrem noi să zicem că e cristic”. Și dacă **sfântul** Adrian Păunescu va contrazice afirmația slugii Adrian Păunescu? Cu asemenea truisme, înșirate ca măgelele de plastic pe ață, Adrian Păunescu candidează la postul de kitscholog șef, îndeletnicire ce l-a avantajat dintotdeauna, fiindcă numai acolo s-a simțit în apele sale. E locul în care bălesc și cei care îi reproduc, cu o energie cheltuită în zadar, deviațiile și năstrușniciile ființei, prea încântată de oglindă, unde și-a pus singură diagnosticul.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul Cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă și al Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 659.67.60,
fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată: FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

BĂTĂLIA PENTRU NIMIC

de NICOLAE PRELIPCEANU

Din când în când mai apare câte un text bătaios, care neagă tot, dar și pune ceva în loc, și anume propria operă, propriul grup, cu opera sa. Dacă ești suficient de indiferent la prostii, poți afla chiar în timpul vieții tale scurte că generațiile, după ce sunt sigure că se pot ține pe picioare și că nu mai au nevoie să fie susținute, duse de mână de alții, se grăbesc să dea cu piciorul în cei care-i duseseră de mână până în clipa aceea. Asta se cheamă evoluție, astfel lumea merge înainte. E drept, într-o vreme când oamenii erau mai manierați, mai aproape de ceea ce se numea bun simț, schimbul între generații se făcea mai firesc, mai puțin zgomotos, mai politicos. Dar „veacul înaintează”, violența cuprinde tot, de la creier și limbaj la lumea bisericii, crima domnește în viața socială, echivalentul ei spiritual, dacă așa ceva există, se instituționalizează și-n viața culturală, artistică. Ei bine, înseamnă că ne apropiem de origini, de stadiul natural, în care am fost cândva, lucrurile seamănă tot mai mult cu cazul celebru, relatat și analizat de Frazer, al „regelui crângului” sau, poate, al „poienii” care nici nu aștepta altceva, din clipa ungerii sale, decât vremea când va apărea urmașul său, care-l va ucide. Ei bine, cu toți Platonii și Aristotelii noștri, cu toți Kanții și Einsteinii noștri, iată-ne din nou ajunși de unde am plecat. Cu singura deosebire că acum nu mai prea sunt regi și atunci roturierii se omoară între ei, crezându-se ceea ce nu sunt. E o bătălie zadarnică pentru niște locuri de frunte care nu mai e frunte, ci margine, mahala a societății. Cei mai obraznici dintr-o generație asumă, de bunăvoie și nesiliți de nimeni, rolul de făcători ai legii, ignorând că de legea lor nu se va sinchisi nimeni, așa cum nu s-a sinchisit nimeni nici de aceea dinainte, pe care se opintesc din răspuțeri (noi corifei) să o dărâme. Nu e, așadar, decât un simptom al zădărniciilor acestei lumi, un spectacol care ne poate cel mult trimite cu gândul la celebrele „cimitire pline cu oameni de neînlocuit”.

acolade

REVISTA UNOR INDISCREȚII

de MARIUS TUPAN

Nu știu exact de când se află în vecinătatea artiștilor - oricum putem vorbi de decenii - nici dacă a jucat vreodată teatru, acolo, pe scândură, fiindcă, în scris, avea nevoie de cuceririle dramaturgice, dar bănuim că a ucis în sine vedeta, tocmai pentru a face, cu distanțare, elogiul starurilor. Preocupat doar de imaginea proprie, nu le-ar fi surprins ticurile, farsele, giumbușlucurile. El a trecut și trece, sub atâtea dictaturi - artistice! - drept o persoană modestă, un partener (odihnitor) de dialog, dar și de spectacol, pe chipul căruia nici măcar timpul nu și-a adâncit vârtejurile. „Farmecul discret al teatrului de revistă”, proaspăta lui carte, îi trădează propensiunile bonome, admirația bine temperată, tocmai atunci când Aurel Storin le descoperă și la alții. Rar străbat în textele sale accente pamfletare, ironii mușcătoare, slavă Domnului, situații nefirești a întâlnit în îndelungata-i îndeletnicire de secretar literar la un teatru de revistă. Autorul preferă să amintească de scenele hazoase, de încurcăturile buclucașe, în care eroii sunt recrutați chiar dintre actori (Vasile Tomazian, Sergiu Malagamba, Nae Lăzărescu, Nae Roman, Vasiliu Birlic și mulți alții), ci nu să dea verdicte categorice sau să ofere certificate de bună purtare, taman acolo unde jocul, gluma, amuzamentul trebuie să triumfe într-o individualizarea protagoniștilor. Acestor evocări, nu lipsite de un anumit

patetism - cenzurat, deci - li se alătură portretizări, memorabile pe alocuri. Prin surprinderea unei trăsături specifice, într-un univers actoricesc doldora îndoieli și frământări surprinzătoare. Instinctul de diagnostician al lui Aurel Storin e preponderent în această scriere, greu de bănuț la un poet de sensibilitatea sa: „Masca la Ion Lucian nu înseamnă ceva care acoperă chipul, ci care-l descoperă. Masca e varietatea ipostazelor unui personaj, același și mereu altul. Lucian e creator de măști. El vede chipuri imaginare, forma lui cea mai exactă de a visa în teatru”. Și naratorul își semnaleză prezența. În numai câteva rânduri, Aurel Storin surprinde ceea ce nu reușește, uneori, nici măcar biografia romanțată. Viața ca teatru și teatrul ca viață sunt trecute în dreptul lui Florin Piersic. Singurătatea eroului descoperită la ieșirea din viața-teatru sau teatrul-vieții capătă, într-adevăr, valența reală a omului care pare a se fi confundat cu rolurile sale, tocmai pentru a și-l regăsi pe al său, numai în taină. Și alți artiști se bucură de prețuirea și tălmăcirea lui Aurel Storin (Doina Badea, Stela Popescu, Al. Arșinel, Vasile Muraru), astfel că, prin „Farmecul discret al teatrului de revistă”, autorul realizează o revistă a indiscrețiilor de culise, dar și a chipurilor din spatele câtorva măști care, unora, le-ar fi rămas veșnic necunoscute. Trădarea devine, prin condeiul lui Aurel Storin, discret fermecătoare.

VIATA ȘI OPINIILE UNUI MORALIST

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Cunoscutul personaj călinescian, cel care a plasat literatura română pe unul din cele mai demne paliere ale existențialismului - fie că s-a petrecut aceasta chiar și cu o oarecare întârziere istorică - Zaharias Lichter, deci, atunci când face observații și considerații asupra moralei, știe prea bine că între lumina „Psalmlor” regelui David și aviditatea sufletului său pasional plutesc firești, omenești și, deci, inevitabile umbre, cele care fac să fie atotputernic numai Atotputernicul, singurul aflat dincolo de astfel de contraste: că Jean Jacques Rousseau este autenticul creator al modernității (și autenticității), măcar potențiale, al unei morale în al cărui exemplu rău a reușit cu mare îndemănare să se constituie. Profetul evreu, târziu în istorie, mereu necesar, nicidecum suficient de patetic, de critic, de original și de uman în raport cu nevoile secolului, în Lichter, ne spune cum esența moralei constă în al că preceptele sale se cer emise, afirmate, susținute - respectarea lor fiind oarecum indiferentă sau, cel puțin, rămânând, valoric, mult inferioară actualui suveran al declarării.

Întelepciunea, adevărul și semnificația ontică - în ordine umană - ale acestei teze sunt, în sine, greu de întrevăzut, dar și integral demonstrate în evoluția istorică actuală (semănând în sufletele noastre zăvăr, stupoare, indecizie și o permanentă oscilație între speranță și disperare). Să ne amintim însă că Democrit ne-a explicat cum binele și răul au aceeași origine, precum și puterea de a scăpa de rău.

Pe când nobilimea franceză nu ezita să organizeze armate dirijate împotriva regelui, știa bine că un lucru nu putea fi sub nici o formă scuzat: a contesta asertiv, verbal, regelui, regalitatea sa. A

lupta cu armele împotriva armatelor regale și se putea ușor ierta dacă erai un nobil; a-ți retrage jurământul de vasalitate echivala însă cu eșafodul. În mai multe țări foarte puternice, trecute recent de la întârziere economico-tehnologică la o remarcabilă dezvoltare, se obișnuiește a circula ideea că declanșarea progresului s-a făcut de când ele au încetat să facă ce spun Statele Unite și au început să facă exact ceea ce fac Statele Unite.

Cuvântul și actul nu sunt realități situate în același plan ontic. Puterea maximă în lumea valorilor aparține cuvântului; în lumea realității empirice ea revine faptei. Dacă la început a fost Cuvântul aceasta înseamnă că Dumnezeu nu ar fi putut crea lumea dacă nu deținea, pentru aceasta, un scop valoric exact, un mod de a dori să valorizeze propria sa putere în lumea creată, și astfel, Cuvântul era „Lumină, care luminează pe orice om, venind pe lume”. La cele două capete ale lumii comunicării prin concepte, la cele două capete nu doar extreme, ci și absolute, se afla Dumnezeu și omul. Desigur, omul este o verigă dintre Dumnezeu și lume. Dacă morala vrea să apropie pe om de Dumnezeu, atunci acesta există doar în lumea cuvintelor și logosului. Iar dacă scopul existenței omului este fericirea - vezi, mai ales Benedict Spinoza - atunci de ce nu ar ajunge omului cuvântul? Cum pentru Immanuel Kant imperativul categoric și universal este centrul existenței morale și cum imperativul nu se poate adresa logosului ci praxisului, iată că filosofia nu are cum evolua decât divergent pe planul moralei. Va trebui totuși să ne plasăm de partea cuvântului - și a cuvintelor -, implicit de partea lui Zaharias Lichter, căci în această privință istoria momentului

actual al civilizației noastre se exprimă cu o forță imparabilă.

Faptul prezent al existenței globale a umanității este unul de o nesfârșită destrămare - valorile nu mai au generalitate și universalitate, unele grupuri și structuri ale societății atacă dezlanțându-se pe care alte grupuri nu doar că le afirmă, ci le instituie în bază a existenței lor. Vorbim de pluralism - dar pluralismul, în domeniul moralei devine genocid (genoanihilare, cel puțin), axiologic. Sursele morale ale unor populații întregi sunt confiscate și distruse. Critica modernității făcută de un Erich Fromm sau de un Herbert Marcuse are azi un parfum în același timp infantil și desuet. Și totuși, ne putem întreba: au stat lucrurile vreodată altfel? Am uitat oare că am citit „Satiriconul” și „Decameronul”, „Justine”, „Filosofia în budoar”, „Legăturile primejdioase” și „Călătoria la capătul nopții”? Nu mai știm de relatările lui Cassanova și nici de istoria petrecerilor nudiste ale înaltei societăți din restaurația engleză, la sfârșitul secolului XVII?

Ce este diferit acum, în raport cu tot ceea ce este descris în acele cărți și petrecut în acele epoci amintite? Nimic altceva decât absența Judecătorilor, a marilor instanțe morale, constituite în personalități - personalități ale căror vieți nu au fost altceva decât biete vieți omenești pline de chinul, discordanțele, contradicțiile, regretele, rugăciunile, iertarea și intoleranța umană. După moartea lui Iosua, Israel a primit de la Dumnezeu Judecători și abia mai târziu Regi. Cel ce judecă în chip de judecător poate fi el însuși judecat; regele judecă, dar este el însuși dincolo de judecată. Pontiful poate fi judecat, dar nu are voie să ajungă într-o asemenea situație. De aceasta este atât de important judecătorul: cel care cântărește valoarea și greșelile semenilor identificându-se cu aceștia, simțind în ființa sa întreaga primejdie a judecății.

Marii judecători ai civilizației noastre au fost: Voltaire, Jean Jacques Rousseau, Chateaubriand, Victor Hugo, François Mauriac, Louis-Ferdinand Céline, Goethe, Tolstoi, Ibsen, Eminescu, Sartre sau - cu riscul de a șoca - Geo Bogza, aceasta pentru a da doar puține exemple.

Civilizației actuale nu îi lipsesc decât judecătorii, dar aceștia îi lipsesc total - ca ființe nesemnificative existențial, dar apte să atragă cuvântul pe terenul mișcător, imposibil și inevitabil al judecății.

minimax

PESURECTIA FANTASTICULUI AUTOHTON

de ȘERBAN LANESCU

«Vremuri grele, maică!», îmi zice bătrânică de lângă mine privind spre galanturul cu carne. O privire neutră, nici revoltată, nici resemnată, nici altcumva. Privește doar și constată. Bașca - filosofez eu în continuare - întreținerea la bloc și lumina și telefonul, că despre medicamente... scapă carne poate prin mare mila prea bunului Dumnezeu. Odată pornit pe panta/parte a asta, spre stânga, n-ar mai urma decât să bodogăne ceva despre reforma pe pâinea noastră cea de toate zilele cu 1200 lei până nu s-o scumpi iarăși din cauza benzinei. Sau ceva cu copilașii care n-au ghetuțe de le-ngheată piciorușele, în timp ce guvernanta își ard gazu' degeaba și vorbesc cât e ziua de mare la celulare până s-o-nfură poporul' și-o să-i bage în celule, frați români! Da' să nu uit, bătrânică n-a cumpărat carne tocată, nici pulpă, ci o bucată la vreo două kilograme, mușchi file parțial dezostat. Treaba ei! Incontestabil, are dreptate: așa cum rezultă și din indicatorii Comisiei Naționale de Statistică, sunt vremuri grele. Când am ieșit afară, în fața magazinului, o cetățeană compatriotă, fardată strident și înfășurată într-un mantou din blană naturală, împărțea felii de salam maidanezilor locului, din ce în ce mai mulți și mai leneși: «Ia la mama!». Apoi, după ce și-a satisfăcut ne-voia de a fi caritabilă, cetățeană compatriotă a traversat strada și s-a urcat într-un Cielo mov. Se poartă un pic mai mult de mov. Câțiva pași mai încolo este o sală de biliard cu program non-stop, iar la intrare, ca

de-obicei, pe un scaunel pliant dintre acelea folosite de pescari, șade tânărul care, după cum scrie pe un carton atârnat de gât, citez, este bolnav de cancer la plămâni în ultima fază. Într-o dimineață însoțită și călduroasă, deși februarie. Măine va fi ziua îndrăgostiților, de import, și voi vedea la televizor o mulțime de perechi cuplate bucal. (Cine are cablu, poate pofți la mai mult, zgâindu-se în fiecare noapte, după Tucă, la *Babylon Blue*.) Peste încă o zi, fiind duminică, dacă nu merg la biserică, riscul e să ascult pleoscăielile lui S. Brucan, secondat cu obedița țuțerului de L. Mândruță. Aplicându-ni-se tehnica predicției creatoare, duminica la prânz prafește Brucan pe ProTv, seara, pe Tele7abc, Urania, care numai ea este adevărata moștenitoare a lui Omidia; ultima dată, duduca cea rubensiană a țintit voalat dar străveziu către președinte. Iar între timp, CNSLR *Frăția* i-a-mpins în față pe sanitari să spargă guvernul. După sanitariază urmează proparii și, în criză de inspirație, te poți gândi la modelul bulgăresc. Bulgaria *mon amour*. Bulgaria, pe naiba! Acolo, până și acolo s-a rezolvat problema proprietății, la fel după cum au fost scoase la iveală *dosarele* - condiții *sine qua non* ale însănătoșirii organismului social. Și astfel, uite că, din vorbă-n vorbă, am ajuns în preajma **fantasticului**, sau, mă rog, pentru respectarea cerințelor de acuratețe, am ajuns la ce voiț-am a spune apropo de o **perifrază a fantasticului** impunându-se în și din specificul autohton, românesc. Căci iată ce scrie, cu

majuscule, iată ce scrie Roger Caillois despre fantastic «...ADEVĂRAT E CĂ FANTASTICUL ÎNSEAMNĂ O ÎNTRERUPERE A ORDINII RECUNOSCUTE, O NĂVALĂ A INADMISIBILULUI ÎN SĂNUL INALTERABILEI LEGALITĂȚI COTIDIENE...»¹. Adică, celor câteva crâmpie prelevate înainte din mizeria cotidiană le pot fi adăugate încă multe altele și încă mult mai dure. Aurolacii și micile viețuitoare din orfelinate. Fizionomii dezumanizate din aziluri de bătrâni. Târfe de lux si *bodiguarzi*. Etc.etc. La repezeală, folosind metafora cu gust îndoielnic à la Pruteanu, se poate spune că România este precum un puzzle în care suferința crâncenă se îmbină strident cu opulența deșantată. Și se mai poate spune, cu blândețe, că actualii guvernanți au făcut prea puțin în prea puține privințe. Că de ce, asta e altă poveste. Rămăsese totuși, sau credeam că a rămas îndreptățită cât de cât, măcar speranța întru libertate. Până când, iarăși, întocmai ca «o intrerupere a ordinii recunoscute», ca «o năvală a inadmisibilului», recent, în săptămânalul 22 a fost, indubitabil, reconfirmată **continuitatea influențelor Securității în România**. Or, dacă în Institutul Național de Informații (INI) unde se instruiesc viitorii ofițeri ai *inteligentelor servicii*, dacă acolo, acum, se face elogiu „fostei” Securități, iar I. Cristoiu este aplaudat când spune că «nu este sigur că democrația este cea mai bună, iar comunismul a fost cel mai rău»², atunci toată vorbăria despre reformă, integrare euro-atlantică ș.a.m.d., chiar că se dovedește timp pierdut. În schimb, așa sunt mai ușor de înțeles toate peripețiile părelnic aberante ale vieții politice.

¹ «În inima fantasticului», Ed. Meridiane, București, 1971, p. 65.

² Dan Pavel, *Scrisoare deschisă...*, în 22 nr.6 (416) 10-16 februarie 1998.

³ Textul a fost predat redacției mai de mulțiori, însă nu cred că și-a pierdut actualitatea.

LECTURA MI-A MARCAT EXISTENȚA

de GEORGE ARION

De ce despre mine? De ce nu despre părinții mei, Gheorghe și Aglaia, care au învățat carte sute de copii și i-au îndrumat cu atâta dragoste în viață? De ce nu despre sora mea, Anca Arion, remarcabilul om de presă? Sau despre bunicii mei, dezrădăcinați din locul lor firesc de o orânduire strâmbă, sau despre unchiul meu, căpitanul Vasile Arion, eroul decorat post-mortem cu Ordinul „Mihai Viteazul”, cea mai înaltă distincție militară din România de odinioară? Sau despre unchiul meu Dimitrie Motaș, care a crezut ani la rândul că vor veni americanii? Sau despre fiul lui, Radu Motaș, mort în condiții misterioase, fiindcă dorea să fugă dintr-o țară în care nu era libertate? De ce să nu intereseze mai mult destinul altor reprezentanți ai neamului meu, născuți într-un sat răzășesc de pe vremea lui Ștefan cel Mare? Ce-am făcut eu mai mult decât ei, care au fost în războaie, au fost răniți și omorâți în lupte, au suferit de foame și de frig, au fost umiliți, li s-a luat și pământul pe care nici cotropitorii n-au reușit să pună mâna, au îndurat totul cu o cuminenie fără margini, numai pentru ca eu și alții să vorbim în continuare limba română și să avem un loc al nostru unde să trăim și să ne îngropăm? Le cer iertare pentru necuviința de a mă fi cunoscut decât ei, care au fost

mai buni ca mine, mai curați sufletește ca mine, mai curajoși ca mine, mai înțelepți ca mine. Eu sunt doar un moment din istoria neamului Arion, din istoria mândrilor răzeși care au fost Arionii, din istoria intelectualilor care au fost Arionii, a căror existență a consemnat-o cu atâta exactitate tatăl meu, profesorul Gheorghe Arion, într-o monografie consacrată familiei mele și satului în care s-a născut. Eu sunt doar o nouă încercare a energiilor neamului meu de a se rosti în fața lumii într-o nouă formă de care, până acum, eu însumi n-am fost întotdeauna mulțumit.

Când eram copil, mama m-a visat pe un cal alb și mi-a spus că destinul meu va fi norocos. Visul mamei mele m-a marcat pentru toată viața. E adevărat, am învățat pe rupte, am muncit, dar n-am așteptat răsplata imediat. Am crezut în calul alb și am așteptat ca recunoașterea modestelor mele merite să se petreacă atunci când cel care i-a trimis mamei mele visul va hotărî s-o facă. De aceea, totul la mine s-a petrecut mai târziu și uneori în chip neașteptat, ca și cum cineva mi-ar fi pus răbdarea la încercare. Dacă lectura mi-a marcat existența (ca și lui Don Quijote, personajul pe care îl iubesc cel mai mult), la scrisul literaturii am ajuns mai târziu; abia la 20 de ani am publicat primele versuri și abia la 33 de ani am publicat prima carte. Uneori răsfoiesc cărțile pe care le-am scris, sau vizionez casetele cu filmele al căror scenarist sunt și mă întreb: sunt ale mele, cu adevărat? Parcă aș fi fost numai un copist. Și cum de-au apărut astfel de cărți care condamnă totalitarismul, disprețul față de om, teroarea, supravegherea continuă a omului?

Din 1974 și până acum, o treime din viață mi-am petrecut-o la **Flacăra**. Am

fost și corector, și redactor, și reporter, și șef de secție. Iar acum ne străduim, noi, 80 de oameni, să facem și gazete, să facem și difuzare, și publicitate, să lucrăm și cu calculatoarele, ca în orice redacție modernă, dovedind că suntem, într-adevăr, un trust de presă, pe deasupra și independent - ah, cât ne costă independența asta!, mai ales că nu ești pe placul Puterii - și rămânem mândri de C. Banu și N. Gh. Popescu-Rebus, fondatorii revistelor **Flacăra** și **Rebus**.

Dacă am mai fi trăit sub dictatură, nu m-aș fi căsătorit niciodată. Burlăcia mea era o pavăză; nu putea să fie promovată, oricâte merite ar fi avut, cineva care n-are familie. Iar promovarea ar fi însemnat să te gudură la mai marii zilei, iar poet fiind trebuia să le închin versuri. Singura mea poezie patriotică, scrisă la 20 de ani, n-a putut să vadă lumina tiparului decât în 1990:

„Trebuie să învățăm în sfârșit/Cum se rostește numele patriei./Nu de față cu toată lumea,/Ci când suntem singuri./Apăsați de tăcerea din jur./Nu în gura mare,/Ci șoaptă,/Ca pe o rugă”.

Și dacă, în tinerețe, am scris: „Cu mine neamul meu se întrerupe,/Nici o femeie nu-mi va naște pruncii,/Nimeni nu va mai purta în spate/Ca pe o raniță burdușită cu pietre din spatele lui e mai grea decât cea purtată de mine; el va trebui să fie acea făptură perfectă pe care a dorit s-o dea neamul meu lumii și care tatăl lui n-a reușit să fie. Da, vorba unul francez: „Mă găsiți întârziat? Poftim, luați-mi-o înainte!”

Din volumul **Viața sub un președinte de regat**

PORTRET AL POETULUI CA TÂNĂR

de IOAN STANOMIR

„A na are mere”, volumul de debut al lui Florin Dumitrescu (Editura Cartea Românească, București, 1997), înseamnă, dincolo de descoperirea unei voci lirice originale, o revizitare a trecutului poeziei românești - vivacitatea parodică a poetului amintește abilitatea cu care Mircea Cărtărescu reînvia, între copertile unui volum, o lume poetică dispărută, contaminând-o de gustul (post)modern. Totodată, Florin Dumitrescu privilegiază un anume autobiografism, fiind în căutarea (ludică) a propriilor origini. După indicația auctorială, coperta însăși îl dezvăluie călare pe un cal de lemn, șarjând temerar în Cișmigiu, cu 21 de ani înaintea debutului. Ceva curiozitatea copilărească și fascinația jocului păstrat în poemul „matur”.

Textul inaugural este semnificativ pentru genul de tratament la care poetul supune realul și propria sa „biografie”. Jocul devine omniprezent, iar versul mizează pe o cantabilitate rafinată, disimulată atent, de unde și tentația „textierului”: „Minte, vino să te lobbb.../să te robotimizez;/inimă vin să dansezi,/zburdă - gând obscen - neghiob!” (pag. 5).

„Stilet în amurg” radiografiază vârsta ingrată. Autoportretul artistului ca tânăr e departe de Joyce, histrionismul fiind mai degrabă minulescian. Tinerețea e citită în cheie ironică, iar livrescul cochetează cu limbajul frust, în cea mai bună tradiție muntenească: „Mulțimea de cărți ideile puține/le potriveam cum știam mai bine/Eram dat dracului/eram oricum pe placul lui/Trăisem viețile complete ale înaintașilor eram epuizat/Viața-mi esențialmente intelectuală mă țintuia la pat” (pag. 6). Sfârșitul acestei vieți intelectuale e precipitat de întâlnirea cu concretul, insertul copilăresc devine o sursă de plăcitate: „Avion/cu motor/ia-mă și pe/mine-n zbor” (pag. 6). Adâncirea în natură evocă umilitatea franciscană: „Începea să se-nsereze/Aveam pe mâini clorofilă/și-n piept o bucurie de ființă umilă/în acel apus cu iz de răsărit/În vârful lopeții o rămă a tresărit” (pag. 7).

Arheziiană e meditația asupra „Mâinii care scrie” - imagineria tradiționalistă e luată în răspăr, „Semnul din sămânță/strânge-l-or toți, însă/nu sub orice dește/cel răsad rodește” (pag. 16).

Recuperarea parodică marchează discursul lui Florin Dumitrescu. „Formele înalte” sunt coborâte, iar degradarea sublimului și demitizarea ironică aduc în scenă un univers intim al domesticității, având în comun cu cel al lui Emil Brumaru tentația de a descoperi miracolul acolo unde „Serioasa muză” pare incapabilă să recunoască minunea. „Ođă Andivei” ridică vegetalul, prin mimarea solemnității, la înălțimi mitologice, iar fluența clasică a versului e influențată de barbianul „Ou Dogmatic”. Excursul hermeneutic nu e mai puțin elaborat, chiar dacă banala Andivă înlocuiește simbolul consacrat. Imaginarul bucureștean colorează viziunea iar revelația andivei se produce pe o tarabă în Piața Amzei. Sacrul vegetal invadează cotidianul: „Azi mă dor ochii când te contemplant/neîntinată, cum te cântă precupeții/pe tarabă-n Amzei ca-ntr-un templu/ce dreaptă mi te-arăți, ideea dreptății” (pag. 19). Tonul devine apoi blagian, „Floarea mărului” fiind înlocuită de o legumă comună. Sentimentul mistic se consumă

în agora zgomotoasă: „Vindecă-mi boala, fruct al Domnului, andivă,/dă-mi doctoria cea mai amară,/dă-mi simplitatea ta nativă./Liniștea, pâinea sufletelor, dă-mi-o mie iară” (pag. 20).

„Bucureștean, deci apatrid”,

poetul se poate consola exclamând: „Eu cred că veșnicia s-a născut la bloc”. Era firesc ca și umilei „Balustrade” să i se închine un poem, cu atât mai mult cu cât în ea se întrevede o „statuie fără soclu a lumii concrete” (pag. 18). Balustrada e o prezență tutelară într-un spațiu mioritic, în care metalul a luat locul clasicei întinderi de verdeață: „un imn și-acestui spațiu de - început sau de fine/(deci mioritic dacă țineți) cu schele și ruine” (pag. 18).

„Iubire” e noapte a Walpurgiei, populată de „sonurile” poeziei românești, contemplate printr-o lentilă refractând frânturi de vers, de la Minulescu la Nichita Stănescu: „Iubire - bibelou de porțelan...” / Iubire - lavabou de marțipan... / Sictir e-n libidoul cotidian. / Simțirea? Un ecou din vreun roman...” (pag. 44). Erosul e coborât din sferele platoniciene prin subminarea solemnității dialogului poetic: „Ce rutină că ești; câtă greață că sunt-/doi roboți omenești cu toracele strămt:/între pulpe ai clești; am în gură pământ;/tu - actriță că ești; eu - să tot fiu - bolând” (pag. 44). Finalul trădează o predilecție pentru imageria suprarealistă. Logica diurnă e abolită în favoarea unui arbitrar al eternei tinereți: „Să fugim de-acasă și să mergem cu nașul./să ne schimbăm tunsoarea, orarul și orașul./să dăm foc cărților în piața prefecturii./să ne imită în extaz și junii, și maturii...” (pag. 44).

Teribilismul imagistic descompune „Blocul meu” într-o succesiune de instantanee percutante. Poetul se integrează într-un peisaj a cărui naturalețe decurge din abolirea logicii cotidianului. Blocul cu „fațadă frumoasă/cu coloane de marmură poroasă” (pag. 9) e dominat de o animație mecanomorfă - decorul tipic, cu gospodine și pensionari pasionați de știri, e tratat în maniera lui Tristan Tzara. Fantezia introduce dezordinea într-un univers funcționând ca un ceas: „Afară-n fața blocului/gospodinele nu stau locului:/copacii scutură nasturi, iar ele/i-adună-n poală pentru zile grele/în taină./Sunt nasturii de la haină/ai spânzuraților se spune/dar nimeni nu știe pe bune” (pag. 9). Fraternitatea umanului și animalicului domină universul, definit printr-o vioieșie coregrafică amintind de „Țara minunilor”. Pensionarul „pedofil” se distrează alături de rinoceri, ce-nvârt în leagăn girafele scunde/pasărea paradisului fără aripi și-ascunde/capu-n nisip, când zebrele agile/se-ntrec cu gheparzii pe patine cu rotile;/doar un macac/stă cam posac/în ghereta lui/și lipsește o pereche de picioare, dar nu-i/stă rău deloc/așa în costum de președinte de bloc...” (pag. 10). Poetul e cel care mediază între cotidianul tern și frenezia imaginarului dezlănțuit:

„fălfâind din aripi și cântând/un cântec auzit doar de mine-n gând.” (pag. 10).

Artificialitatea kitsch-ului capătă o viață a sa, încărcată de mister - Florin Dumitrescu nutrește o pasiune dimoviană pentru valorizarea unui fabulos al mediocrității estetice. „Ursul polar” e însemnul unei hiperrealități a degradării imagistice - mecanismul memoriei afective e declanșat de amănunte aparent anodine: „Ochiul său drept e un nasture de palton și nu are nimic/neliniștitor în sine/Ochiul stâng însă/e un ochi de sticlă verde/ Cică l-au găsit în burta unui pește/Dacă te uiți atent prin sticla lui/vezi o corabie prinsă de furtună/ un matelot/lansează parâme lansează lesturi lansează strigăte/fără speranță/Tu nu auzi acele strigăte dar știi/că le-ai auzit cândva” (pag. 17).

„Parcul Titan” e centrul unui spațiu mitologic sui generis. Aici, granițele dintre regnuri se estompează și din ochiul hipersenzitiv al poetului se revărsă o lume „pictopoetică” influențată de Victor Brauner: „În zori/Încheietura mâinii simte ceasul rece/Tumefiat albuș lânzește pe cer/ și pești cu capete de oameni/și oameni cu capete de pești/în mâlul zilei/linoleum/și amintesc ca dintr-un vis aceeași/privești diluviană” (pag. 38). Chiar și creatorul de Haiku e conjurat să apară în spațiul magic al parcului: „O fabrică de stele/a explodat în lac/când am scuipat” („Umbra lui Bashō peste Lacul Titan”, pag. 31).

O anti-Mioriță e „Ferpar”. Lumea de apoi va fi atinsă ca-n joacă, iar derizoriul înlocuiește clasică ataraxie. Scenografia mitică e desolemnizată, având acces la același kitsch dominator: „Slujba la capelă va fi plină de splendoare/Din cupolă vor cădea stele strălucitoare/cu sutele și/ingerași în zbor câteva mii/Stecele vor fi decupate/din capacele de la sticlele de lapte/și dulce și bătut/și de la sana și de la iaurt” (pag. 27). Ironia juxtapune elementele contrastante din text: „Un cor de studente de la Teologie/cu nimic altceva pe sub ie/vor cânta Miorița-n varianta alexandriniană/pe muzică tibetană” (pag. 28). Ultima rugămintă a călătorului e o săgeată către propria sa imagine din oglindă. Poetul ca personaj în poem, poetul-arlechin, poetul-histrion sfidând ultimul prag: „Ai grijă te rog ca pe acest ultim drum/să porți șnurulețul la ochelari/și nu de alta dar/s-ar putea să mă zdruncine cam rău/când or lăsa coșciugul-n groapă și n-aș vrea zău/ca ajuns în vama extremelor fruntării/să-mi cadă ochelarii” (pag. 30).

Revenirea la „epic” e detectabilă în unele poeme ale lui Florin Dumitrescu. „Lalele” investighează o farsă erotică adolescentină. De la ora de botanică („era lecția despre reproducerea sexuală”, pag. 13) la revelația femininului nu mai e decât un pas. „Madonna în Balta Albă” e o oscilație între cele două categorii ale imaginărilor, cea clasicist-picturală și cea contemporan-tinerească. Metamorfoza Madonnei/Mara aduce în prim plan pe poetul însuși, surprins într-o ipostază melodramatică: „Madonna, devino iar Mara:/timpul e să pornești la liceu/grăbește-te, aruncă țigara/ scoate fumul pe geam, de unde eu./suicidul din blocul din față/pot să-ți văd încadrat ideal/în ultima-mi clipă de viață,/bustul alb/bustul alb/bustul alb” (pag. 23).

O suspendare în nostalgia copilăriei aduce „O zi de vacanță”. Curtea blocului și cireșul domnului Drăghici alcătuiesc decorul în care eternul feminin se insinuează. Jocul e pseudonimul dragostei, pedepsit de destin printr-o banală urticarie: „Sătui de cireșe nesăuți de joc/ne-am tăvălit de-am răscolit iarba din arie/ne-am oprit să găfăim aveai cei mai frumoși ochi/A doua zi aveam amândoi urticarie” (pag. 39).

Exuberanța lui Florin Dumitrescu nu e în întregime inocentă. Melancolia irumpe din când în când, colorând tabloul de carnaval. Acest amestec de histrionism și nostalgie ascunsă e substanța lirică a unui poet „în toată puterea cuvântului”.

ioan evu

Nisipuri luminoase

N-am timp pentru ură. Mai sunt încă
Atâtea lucruri de salvat în lunga
înserare ce ne împresoară.
Închide ochii să auzi cum
Cântă-n asfințit lumina foșnitoare!
N-am vreme. Rescriu același lung poem
Pe care nu știu dacă-l voi sfârși
Vreodată. Colorez cu sângele meu
Decorul. Plănuiesc o mai tandră
Îmbrățișare a curcubeului
Cu orizontul sălbăticit de oraș.
Șuierați, șerpi, în catacombele verii,
Triluiți, aripatorilor, cățarate
Pe creasta brizei în uranice văi!
Eu am cântat un cântec prea utopic.
Am versificat moartea de zi cu zi
Elogiind osuarele toamnei. Columbarele
Brumei. Clasicele ploii tipărind
În ferpar de frunze numele
Poeților decapitați de himeră.
Și azi vă simt pe buze gustul de fântâni,
O, vechi furtuni, cândva devastatoare!
Prea greu m-am împăcat cu gândul
Că strălucitoarea-mi piele e doar o
Cicatrice a zeilor, atât de transparentă,
Încât se vede cerul cum înaintează
Pe cataligele oaselor mele.

Cetatea moartă

Ascultă cum moare lumina-n oraș
Cu foșnet de cer veștejit printre ziduri.
În lacrimi îmi spală zeul trufaș
Armura de sânge și pielea de riduri
Trec faruri și roți prin marele smog
Sub magicul ochi. Și viața așteaptă.
Până se vindecă veacul olog
Mai este o vreme, mai e doar o treaptă.
Scris este totul. Și apă și dig.

Cu litere vechi, cumpănite-n zapise,
Culeasă e taina în zațul de frig.
Cele nespuse demult au fost zise.
Și-n vreme ce trilul zvârlit la gunoi,
În rând cu nisipul stârnit de sandale,
Contemplă văzduhul căzut în noroi.
Zadarnice nume scandează osanale.
Cetatea e moartă. Trompeții sunt vii.
Își rumegă-n tihnă muștiucul de pâine.
Din praful de tobe, complici în orgii,
Refac mușuroiul sobolii de mâine...

Apoteoza melcilor

Plouă pe pământ de o mie de ani
Fulgeră blitz-ul zeului dezmoștenit
Și ne surprinde cățarați pe stânci:
Mașini, oameni și cai, laolaltă.
Ar mai fi de salvat câteva statui.
O bibliotecă. Mormântul Annei Karenina
Și craniul lui Einstein.
Manuscrisele tale nepublicate.
Plouă. Începe apoteoza
Melcilor în cimitirele fierului.
Curând un orologiu de apă
Va bate ceasul înecului general.
Unde-i acum neprihănită, fecioara-nimfă
Să zămislească în pântecul ei
Izbăvitorul prunc acvatic?
Unde sunt mateloții cei încoronați
De faimă, luntrașii cu pretenții...
„Un continent pentru o arcă!” strigă
În cor bravii ucenici ai lui Charon.
Plouă pe pământ de o mie de ani
Și nimeni nu știe pe unde stă ascunsă
Bătrâna pasăre Phoenix scârbită
Să mai renască din propria-i cenușă.

Cenușă înfloritoare

A mai plecat o carte de la mine:
Încă o pagină din cer s-a rupt.
Cuvinte aripi, vechi ruine,
Plutind pe râul ne-nterupt.
Dar în adânc, sub lespezi translucide.
Sub luminos lințoliu în apus,
Iscat din prundul stelelor livide,
E unul, decât mine, mai presus...
Ah, viața tălmăcită în foneme,
Pietrificată lacrimă-n tumult!
Dumnezeiescul freamăt din poeme
Prin scrâșnetele zilei îl ascult.
La țarmul de cenușă înfloritoare
Stă veacul în talazuri încrustat.
Acolo, sub întrezărita zare,
E unul, decât mine, mai curat...
Un cer ca o gigantică arhivă
Scrutată de arhaice lumini
Răsare peste tâmpla mea umilă
Să-mi îndulcească rănilor de spini.
A mai plecat o carte de la mine.
Copertile în iarnă s-au închis
Ca un mormânt ușor ce-ascunde-n sine,
Tot mai adâncă, taina unui vis...

Dosar public

Cărțile, ghitara, mașina de scris,
Puțină zăpadă la tâmpale.
Iată întreaga avere a mea
Și ce va mai fi să se-ntâmpale.
Țigara aprinsă, scheletul de fum
Al utopiei că totuși mai sunt
Și încă mai cred **ergo sum**
În lumina dintâi din cuvânt.
Dar astăzi parcă toate cuvintele mă dor.
Ce boală o fi aceasta? Dă-i tu, femeie,
nume.
Mă desfrunzesc de aripi
Sunt palid ca un nor
Și m-aș retrage-n mine ca marea în izvor,
M-aș destrăma în zare, ticăloșită lume!
Ușor sunt ca o frunză rănită de eter.
Greei sunt ca stejarul rostogolit în tină.
Când tac sunt ca un clopot cu dangătul în
cer.
Când strig sunt numai susur de rouă și
lumină.
M-au jefuit de lacrimi și m-au prădat de viață.
Mi-au pus căluș în doină și gratii în privire.
Cu șapte lacăte de gheață au închis
Adânca mea fereastră de iubire.
Aveam ceva de spus și parcă am uitat.
Va trece și dezastrul și-o să-mi aduc aminte.
Dar tu să știi: cu-adevărat
Mi-e lege numai iarba ce suie pe morminte...

Ziditorul de fulgere

Lăsați-mă singur s-ascult cum se revarsă
Seva în nervurile frunzei talazuri de iubire
Nesfârșită, uriașe valuri de neînceptută
lumină
Fecundând ovule de aur. Lăsați-mă singur.
Vreau să mă lepăd de memorie ca arborii,
toamna.
De păsări. Eu unul nu mai cred decât
aceste
Anotimpuri dezbrăcate de orice retorică...
Oh, primăvară, insurecție de aripi
Străpungând carapacea unui cer demult
părăsit
De zeii vremelnici și tu, sfântă vară, în
suflet
Sporind și-n auz răcoroase triluri de ferigi
Și mentă spre, da, copilăroasa
Bucurie a însetatelor noastre cuvinte!
Cândva cu sabia de trestie vom despica
Veșmântul de ape stătute
Ce-au pângărit goliciune Izvorului.
Lăsați-mă singur cu inima mai goală ca-n
ziua
Când m-am ivit printre aceste ziduri
Cu ferestre zăbrele de iederi, unde,
Vă spun: mai adevărat este plânsul
Fetei cărlionțate lângă mormântul păpușii
De călți decât istoria cetăților voastre
Consemnată de scribi pe tăblia nisipurilor.
Lăsați-mă singur. În iarna vrajbei generale,
În vacarmul unui veac delirând, eu aud
Vocea ziditorului de fulgere cu miros de cer
Proaspăt cosit. Umblu prin otava albastră
A nopții și laud dimineața înfloririi
Siminocului. Lăsați-mă, lăsați-mă singur.
Ce-am iubit am plătit cu monedă de sânge.
Ce n-au împlinit cuvintele va desăvârși
Marea...

ESTE BINELE DIVIN?

de IOAN BUDUCA

Nimeni n-a înțeles mai profund decât Lev Șestov care este noutatea adusă în problema moralei de Nietzsche, Dostoievski și Tolstoi. În fond, singura lor întrebare este pusă asupra Binelui. Ce este Binele? Nu, așadar, ce este Răul, cum se întâmplă în tradiția dezbaterilor creștine asupra acestei probleme.

Șestov rămâne ancorat în primele pagini ale Vechiului Testament și întoarce pe toate fețele o întrebare despre Arborele cunoașterii Binelui și Răului. Trece de cealaltă parte a Binelui și vede, la fel ca Nietzsche, Dostoievski și Tolstoi, partea de Rău din Bine, ori partea de Bine din Rău.

În rezumat, gândirea lui Șestov este următoarea: Arborele Vieții era totuna cu Arborele Cunoașterii; înaintea căderii în păcat, Adam nu trăia în lumea Binelui și a Răului, ci într-o lume a Adevărului; după păcat, Adevărul se retrage din orizontul lumii lui

Adam, iar ceea ce rămâne, cunoașterea fără viață nu mai poate oferi Adevărul, care e mai presus de această cunoaștere, ci doar experiența Binelui și a Răului. Atenție, însă: Binele acestei experiențe este lipsit de adevăr, cu atât mai mult Răul.

Ce va fi fost Adevărul rămâne întrebarea constitutivă a tuturor filosofilor. Ea rămâne nedescifrată și după Întrupare, când răspunsul este revelat: „Eu sunt Adevărul”. De ce filosofii n-au mai putut înțelege că Adevărul este Subiect Transcendent, iar nu Obiect Imanent - iată o altă întrebare care ar fi de natură să pună în criză celebrele răspunsuri prin care Kant a determinat limitele rațiunii și principiile sale venind de dincolo de experiența umană. Cauză, Timp, Spațiu - ce sunt aceste principii ale cunoașterii, dacă experiența nu poate să dea seama de ele? Tăcere.

Asurzitoare pentru gânditori precum Nietzsche, Dostoievski ori Tolstoi, această tăcere a fost pusă să vorbească în clar despre consecințele practice (morale) ale rațiunii pure. Imperativul categoric (Binele Universal) a fost asediat cu întrebări care se hrăneau din nevoia unui adevăr nemetafizic.

Binele a devenit obiect al contestației.

Dacă ieșim din modul în care Nietzsche, Dostoievski, Tolstoi și apoi Șestov au marcat istoria acestei contestații și dacă ne întorcem la o schemă religioasă a problemei, vom constata că problema morală, așa cum este pusă în episodul căderii în păcat, are trei personaje: Dumnezeu, omul și diavolul. Simplificăm, ca într-o ecuație matematică, și dăm peste următoarea schemă: îngerul bun, omul și îngerul rău.

Știm că omului, pe noul său nivel cosmologic, istoria, îi sunt date Binele și Răul. Așa și numai așa va fi el în stare să mai

înțeleagă Adevărul. De aici, prin consecințe istorice, necesitatea Legii, codificare a experiențelor de cunoaștere a tot ceea ce este bine și a tot ceea ce este rău.

Pe nivelul său cosmologic, îngerul bun nu are cunoașterea Binelui și a Răului. El nu știe decât de Adevăr și de Minciună (fructe din Arborele Vieții). El se știe pe sine, dar îl știe și pe îngerul rău, care s-a autoexclus din orizontul Adevărului (și al Vieții).

La rândul său, pe propriul său nivel cosmologic, îngerul rău nu știe de Bine și de Rău, ci numai de Adevăr, un Adevăr mincinos, după știința îngerului bun. Îngerul rău nu se hrănește cu fructe dintr-un Arbore al

Binele și Răul de pe nivelul cosmologic al omului n-ar fi, prin urmare, nimic altceva decât contradicția insolubilă înger bun - înger rău pe care o moștenesc urmașii lui Adam. Insolubilă cu adevărat? S-a vădit că exista un solvent: Întruparea. Acolo, un trup de om, Dumnezeu însuși a dovedit că Binele și Răul pot fi dizolvate, că orizontul Adevărului poate deveni din nou vizibil cu ochiul liber, nu doar prin intelect.

Infernului (ceea ce nu înseamnă decât că Arborele Vieții din care se mai hrănește încă a devenit unul al Morții, adică și-a pierdut fotosinteza în lumina Adevărului Adevărat).

Binele și Răul de pe nivelul cosmologic al omului n-ar fi, prin urmare, nimic altceva decât contradicția insolubilă înger bun - înger rău pe care o moștenesc urmașii lui Adam. Insolubilă cu adevărat? S-a vădit că exista un solvent: Întruparea. Acolo, un trup de om, Dumnezeu însuși a dovedit că Binele și Răul pot fi dizolvate, că orizontul Adevărului poate deveni din nou vizibil cu ochiul liber, nu doar prin intelect.

Cel întrupat n-a spus: „Eu sunt Binele?”, ci „Eu sunt Adevărul”. Binele nu e divin, așadar, dar rămâne nume al nostalgiei omului după divinitate. Nietzsche, Dostoievski, Tolstoi și Șestov au fost cutremurați de aflarea acestui secret, anume că Binele nu este divin. Cel mai puțin a suportat gândul acesta Tolstoi, care s-a bănuț de erezie și a strigat din toate puterile: Nu, nu, nu, Binele este Dumnezeu! Nietzsche și Dostoievski au avut mai mult curaj spiritual, o nebunie mai înțeleaptă și au primit gândul cu umilință: Da, și Binele are partea lui de Infern, după cum și Răul are partea lui de Adevăr.

Ultima formulă de modernitate, cea mai recentă adică, stă pe această nouă profecție: Binele nu este divin, ci o combinație umano-infernală. Cum a devenit istorie o asemenea profecție știm prea bine: revelația a fost scenarizată ca fiind o scuză a Răului.

Ce rămâne de înțeles din jocul infernal al istoriei care a urmat noilor profetii?

Întâi de toate, a fost pus în criză înțelesul poruncii „Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși”. Cineva a întrebat: „Dar dacă pe mine însumi nu mă iubesc?”. Erezia nu a fost prea clară, pentru că n-a mai apărut un alt profet care să strige (fie și în pustiu): „Atenție,

porunca era alta: «Iubește-l pe aproapele tău ca pe tine însuși», pe de o parte, și «Iubește-l pe Dumnezeu ca pe tine însuși», pe de altă parte”. Ereticul de mai sus ar fi putut repeta: „Dar dacă pe mine însumi nu mă iubesc?”. La care i s-ar fi răspuns: „Dacă pe tine însuși nu te iubești, atunci nici pe Dumnezeu nu-l iubești, ceea ce te aruncă în cea mai gravă încălcare a poruncii, pentru că pe Dumnezeu trebuie să-l iubești, e ordin, tot Vechiul Testament răsună de ecourile acestui ordin, iar Noul Testament nu mai poate face apel la o asemenea poruncă numai și numai pentru că Dumnezeu era acolo, în persoană, plin de exemplul Său personal: ești liber, de acum, să hotărăști dacă îl iubești ori nu-l iubești, ești liber pentru întâia dată, așadar pentru prima oară ești cu adevărat responsabil!”.

Că lucrurile stau chiar așa o dovedește episodul dintre Răstignire și Înviere, când Cel Întrupat coboară în Infern și îi mântuie pe toți cei aflați acolo. Pe toți, pentru că toți păcătuseră și muriseră înainte de a se da Legea Răspunderii Individuale.

Legea Răspunderii Individuale. Iată ce aduc nou Întruparea, Răstignirea și Învierea. Acum fiecăruia îi e dat să se informeze și să știe ce e cu Binele și cu Răul. Acestea nu sunt

decât cântarul. Problema e sufletul fiecăruia. L-ai iubit pe Dumnezeu? Cum ai făcut-o dacă aproapele tău și-a fost rob ori dacă l-ai disprețuit ori dacă te-ai folosit de el ca de o unealtă?

Acest mod de a pune problema a căzut în uitare după ce noii profetii au anunțat

lumii că Binele nu e divin. Este vina lor? Erau ei profetii ai unei minciuni, adică ai unui adevăr teoretic ce avea să sporească răul din lume?

Iată o nouă problemă! Cum funcționează adevărurile noastre teoretice în absența Adevărului?

CĂCIULA RUSEASCĂ

de MIRELA CHELARU

Judecătoarea Marioara Duță se îndrepta, cu pași Jobosiți, spre ieșirea tribunalului. Avusese o zi grea, interminabilă, numai cu dosare penale și fapte dintre cele mai urâte: furturi, delapidări, înșelăciuni, ba chiar și un viol.

Deși era epuizată, avea mulțumirea datoriei împlinite, căci la toți cei condamnați dăduse pedepse zdravene, convinsă fiind că „sâmburele răului trebuie eradicat prin acțiuni categorice, pentru apărarea ordinii și legalității socialiste”, cum îi plăcea să afirme, cu emfază, la toate ședințele de partid.

Niciodată nu-și bătea prea mult capul cu dezlegarea itelor dosarelor, chiar când acestea erau vădit cusute cu ață albă, pentru incriminarea cine știe cărui dizident al regimului. Pentru ea, rechizitoriile procuraturii erau mai presus de orice greșeli omenești, iar ceea ce o scotea din sărite, de cele mai multe ori, era încercarea disperată și întotdeauna nereușită a avocaților de a dovedi nevinovăția clienților lor.

Crizele de personalitate, manifestate prin rătoieli și bruștului violente, deveneau atunci dominantă ședinței de judecată transformată ad-hoc de „preadistinsa” prezidentă în tribunal inchizitorial, iar, la atenționările colegilor de complet asupra insuficienței sau neconcludenței materialului probator din cauză, replica, prompt, cu naturalețea-i dezarmantă: „Lasă, tu! Nu vezi ce figură are? Tipul perfect lombrozian. Și apoi, dacă ar fi fost el om cumsecade, ar fi ajuns aici?”.

Căci deviza sa de viață era că un om bun și curat nu poate săvârși niciodată ceva rău.

Singurele coordonate care disciplinau elanul justițiar al președintei, erau, prin urmare, teoria lui Lombroso, aproape unica achiziție din timpul facultății, și o relativă cumsecădenie țărănească, made în Buhuși, locul său de baștină, care excludea *ipso facto*, în mintea luminată, orice contact cu autoritățile punitive, în lipsa unui dram de vinovăție.

Ba, de multe ori, vreun coleg mai în vârstă, cu frica lui Dumnezeu, o apostrofa creștinește:

- „Măi, Măriuțo! Cugetă mai bine înainte să condamni omul la pușcărie. Și dă-i ani mai puțini! Lasă-l pe cel de sus să-l pedepsească cu mai mult. Tu, de pilda Magdalenei din Biblie, n-ai auzit? Crezi că tu nu ai păcatele tale? Ești imaculată?”

La care Marioara din Buhuși se stropșea indignată, cu un noian de argumente atee, spuse pe un ton bombastic, rezervându-și dreptul de a iniția discutarea atitudinii de judecător a colegului său la proximal învățământ profesional.

De o suficiență evidentă, Marioara Duță era ferită de avatarurile unei conștiințe evolute. Simplitatea ce o caracteriza, ca fizionomie, origine și viață personală - ce-i făcea pe unii mai malițioși să spună despre ea că-i fără sare și piper - se metamorfoza, însă, ca rezultat al unui intim proces de defurare, într-un acut simț vindictiv pe care și-l justifică mereu cu un citat din Shakespeare, o altă relievă culturală de pe vremea studenției, rostit cu grandilocvență ridicolă: „Trebuie să fii crud numai spre a fi bun!!!”

L

Înfigându-și mai bine mâinile reci în buzunarele cojocului de oaie întoarsă, cadorisit de rubedeniile de la țară, cu geanta de vinilin pe umăr și căciula

rusească, unisex, ultimul strigăt al modei proletare, îndesată până spre sprâncene, doamna jude se afundă în negura opacă și cleioasă a serii, străpunsă, în zare, doar de neonul afișajului stației de metrou.

Se alătură apoi, cu un aer plictisit, gloatei multiforme ce își dilata tentaculele pe peronul îmbâcsit și cenușiu, în așteptarea trenului.

Se gândea cu ciudă la filmul italian pe care, deunăzi, îl văzuse la video-ul unui vecin, în care judecătorul avea nu numai o vilă superbă cu subretă, ci și mașină de serviciu, unde mai pui că și cu șofer... Fu întreruptă însă, din reveriile cefile cu femei frumoase și case cu piscine, de un murmur amenințător ce vestea sosirea trenului. Se postă într-un loc strategic, indicat de experiența cotidiană ca fiind cel mai favorabil eventualității ocupării unui loc și așteptă, cu febrilitate, ca râma uriașă să-și facă apariția.

Printr-un atac frontal dezinvolt, însoțit de ghionturi și împunsături, magistrata reuși, pe un fundal sonor total ireverențios pentru urechișele ei simandicoase, să ocupe un loc.

Fericită de victorie, cum până acasă avea de mers destul de mulțisor, încercă să-și asigure un minim de confort. Astfel își descheie cei trei nasturi valizi ai cojocului și-și relaxă, după efortul depus, musculatura fesieră superdezvoltată, lățindu-și corpolența, mult peste marginile scaunului său, sub privirea dezaprobatore ale vecinilor.

Apoi, din cauza fie a prea marii oboseli acumulate în sala de ședință, fie a legănatului uniform și ritmic al metroului, asociat cu căldura urât mirositoare, emanată de corpurile înghesuite, pe judecătoare o cuprinse o plăcută toropeală și, în cele din urmă, după câteva momente, ațipi. Ieșită de sub controlul conștiinței, planturozitatea magistratului tindea acum, din ce în ce mai mult, să-l sufoce pe bătrânul uscățiv din stânga sa, care, cu gesturi discrete, dar hotărâte, căuta să se dezbrace de povara nemeritată.

Cu capul ușor dat pe spate, căciula rusească alunecată pe ochi și cu gura întredeschisă, cu un firicel vâscos în colț, judecătoarea oferea spectatorilor de ocazie o priveliște nu tocmai decentă.

După câteva stații, însă, aglomerația se subție și o ceată de colindători oacheși și zdrențăroși se puse

pe zberlat, la concurență cu uruitul trenului, cu un repertoriu modernizat și adaptat valorilor contemporane și autohtone.

Marioara Duță se trezi buimacă și, venindu-i inima la loc că stația de destinație nu trecuse, își corectă cu ușoară cochetărie atât poziția, cât și ținuta vestimentară. Deodată, însă, își dădu seama că stupoare că nu mai are căciula pe cap. Gândind că i-a alunecat cumva, în timpul somnului, se puse să o caute, în dreapta, în stânga, pe bancă, pe sub bancă, dar... degeaba. Căciula intrase în pământ.

Făcu, apoi, un inventar sumar, cu o privire piezișă, accesoriilor vestimentare ale călătorilor din imediata ei apropiere și nu mică îi fu mirarea când își zări căciula ei rusească, brună, din blană de iepure, pe care dăduse jumătate din retribuția netă, tronând pe scăfărlia individului ce stătea, în picioare, în fața ei și care, cu un aer indiferent și absent, privea în hăul mohorât al tunelului.

Uluită peste poate, judecătoarea se gândi ce are de făcut pentru a scoate, din posesia nemernicului prețiosul obiect.

Se căia acum amarnic pentru somnul care o apucase așa, netam-nesam, în metrou, ea care acasă avea insomnii.

Să strige în gura mare că dobitocul i-a furat căciula, parcă nu-i venea. Cine ar fi crezut-o? Mai ales că individul avea și o alură cât se poate de respectabilă, cu haină de piele și diplomat.

Și chiar dacă ar striga și s-ar face crezută, ce să o ajute? Bătrânul smochinit din stânga sa, gospodina din dreapta, fetișcanele zâmbărețe din față, sau poate bursucul cu ochelari, absorbit de lectura ziarului? În cealaltă parte a vagonului erau niște tineri zgomotoși, dar nu putea avea încredere în promptitudinea și eficiența ajutorului lor. Mă ales dacă avea de-a face cu un infractor înrăit, ceea ce și părea să fie. Căci aerul nisnai cu care acesta își exhiba interesul subit pentru păienjeniișul de conducte înnegrite de la fereastra metroului, nu putea înșela vigilența ochilor scrutători ai judecătoarei. Cu experiența pe care o avea își dădu imediat seama că se află în fața unui tâlhar periculos, care acționează sistematic și cu mult sânge rece.

Dovadă și neobișnuita cutezanță cu care, în fața tuturor, i-a furat căciula de pe cap.

Se impunea, prin urmare, multă prudență, în modul în care avea să acționeze, pentru a nu-l pune în gardă pe nenorocit.

Brusc, Marioara Duță avu o iluminare. Își adă aminte din unul din dosarele pe care le judecase de eficacitatea „metodei surpriză”, folosită de răufăcători. Cu alte cuvinte, să-ți iei victima prin surprindere...

Astfel, așteptă ca trenul să oprească în stația următoare, care era, de altfel, și cea în care trebuia să coboare, iar când conducătorul anunță plecarea, se năpusti, cu furie, asupra distinsului hoț, îi smulse căciula de pe cap și, cu o repeziciune neașteptată pentru formele ei, ieși din vagon, ușile închizându-i-se exact în spate, trenul punându-se în mișcare.

În culmea bucuriei că-și recuperase valorosul bun, dar și că-l fentase, cu atâta pricepere, pe hoț, Marioara Duță privi spre vagonul luminat ce se îndepărta încet, pentru a gusta din plin din victorie și a vedea reacția tâlharului. Într-adevăr, acesta rămase tablou, cu gura căscată, simulând o stupefacție totală, împreună cu toți ceilalți călători...

În tot drumul spre casă, judecătoarea se feliță pentru inspirația avută și-și jură ca de-acum înainte să fie și mai aspră în pedepsele pe care le va da.

Ajunsă acasă se dezbracă, pe fugă, în antreu, dornică să relateze familiei actual său de bravură. Cu evlavia regăsirii, mângâindu-i cu tandrețe blânița, își așeză, cu grijă, căciula, pe suportul cuierului, dar, când să-și agațe cojocul, din gluga căscată, ceva negricios se rostogoli pe pardoseală... Judecătoarei i se înmuieră genunchii. Nu era altceva decât o căciula rusească, unisex, ultimul strigăt al modei proletare, valoroasă cât jumătate din retribuția netă a unui magistrat...

MAX, DRAGOSTEA MEA

de MĂLINA ANIȚOAI EI

De multe ori mă întâlnesc noaptea cu Max Blecher, pe străzile lăturlanice, când trenul mă aruncă târziu în orașelul zgribulit și revin acasă târându-mi picioarele. Max are pantofi noi, lucioși, murdari de nisip. Alerg după el să-l trag de treniul alb, dar mă adâncesc într-un lapte amăru și atunci mă întorc în viața mea embrionară. N-am mâini, nici ochi, sunt diformă. Simt doar o arsură care devine pată și se lățește mereu.

Doamne, ce compromis ai făcut acceptând sfidarea pe care ai numit-o Mălina, umbra care va dăuna mereu în constituția legilor tale? Fac un efort schizoid pentru ca somnul existenței mele să poată seduce.

Trecu porțița gardului de la vie, cercetând prin fereastra cămăruței unde zăboveam lângă mătușa mea infirmă, care croia rochii cu paiete și decolteuri în formă de inimioară. Era întâia oară când îl vedeam și când îmi vorbea. „Nu te mai chinui, zău, așa n-are rost”, îmi șopti Max. Mătușa era prea speriată de bărbatul ei beat, cu fața pătrată de porc, așa că nu băgă în seamă sublimul început de dezvoltare a ființei mele. Poate ar fi trebuit să mă exprim cu eleganță, dar, în materie de unchi și tot soiul de neamuri, limbajul meu rămâne concav. Când întind mâna să pipăi cuvintele în scobitura lor mă rănesc în amintirile intrate în putrefacție. Ajung din nou la învoiala că e mai înțelept să las capacul tras. Oricum trebuie să-mi car în spate bunicii care sar din cadru tocmai atunci când negativul promitea să nu se mai rupă. Mama se comporta de parcă sfârșitul meu ar fi fost foarte aproape. Bănuiam răutăcios că iminența asta o bucură „Cum adică?”, o auzii pe mama. Mă pusii la fereastră crezând că Max a fost descoperit. Era un aprilie uscat, într-o primăvară suferindă. Atunci îl deslușii pe bărbatul gras, în costum decolorat, cu mâneci roase. Obezul mă chema în curte și îmi povesti cum stăteau lucrurile. Avea o proteză aranjată rău, un soi de protuberanță scârboasă. Îi cercetam părul vopsit sub șapca în carouri, gândindu-mă că într-adevăr mă săturasem de grăsime unsă pe pâine, îndulcită cu zahăr, așa ca să nu vomit. Îmi era acru de rugăciunea de seară, rostită cu genunchii pe podeaua putredă. Mama mă condusesse până la poartă. Eu mă clătinam ca mătușa mea schioapă și toate astea îmi provocau o veselie ciudată. Ce sens avea să ies din personajul care putea atât de ușor să se lase manevrat? Oricum pășisem înapoi spre starea mea de germen, de tipăt, de pată.

Doar Max, în ascunziș, înțelegea că eram blestemată să stăpânesc o paranteză în traiectoria spre nimic.

Dacă ascult ploaia cum se prelinge pe fereastră îmi acopăr urechile, le apăs cu degetele până când amprente rămân în auz. Sunt clipe în care mersul ploii pe sticlă se contopește cu două cercuri înăbușitoare. E de ajuns acest exercițiu pentru ca să mă dizolv, în vreme ce zile la rând poarta casei mele rămâne închisă. Poate am surzit, îmi spun, și nu mai aud bătăile în ușă. Ceasornicul își răsucesc arterele ca un motan la pândă. Mișc pleoapele și arcuirea secundarelor îmi stimulează țesuturile. Parcă aș purta în jurul gâtului o blană de tigru în stare să mă sfâșie în somn. Merg tiptil până la ușă,

ca un spion ascult tropăitul de pe scări. Dacă aș muri mâine, gândesc, alt necunoscut ar urca treptele și altcineva și-ar lipi iscoditor urechea de lemnul uscat. Presupun, nu-i lucru sigur, am doar certitudinea că mi se va întâmpla ceva și acel ceva s-ar putea produce oricând. Important este să mi se pară că n-am scăpat înțelesurile. Relevantă este de azi înainte doar iluzia. Atâta timp cât pentru nimeni nu contez cu adevărat, sau nu însemn doar cât fuziunea ploii cu esența ființei mele, de ce n-aș trage toate foloasele din experiența solitudinii?

Și dacă, printr-o nebulie, aș conta pentru cineva cu ce s-ar schimba milioanele de căderi și urcșuri din mine dacă n-aș bea din substanța visului?

Dacă umblu pe străzi și mă amestec în mulțime unicitatea mea devine fragilă. Uneori pășesc așa dreaptă, cu încheieturile parcă imobile. Și când merg pe firul minții rătăcesc și mi-e bine în incertitudine. Îmi strâng umerii pentru ca trecătorii să nu mă observe. Știu că atunci când unul și-ar întoarce capul izolarea și-ar pierde misterul. Valoarea mea în mine crește pe măsura înstrăinării. Mă împodobesc ameteitor cu această singurătate ca o scumpă bijuterie. Calc ușor până la zidul infatuării și nu mai simt zvâcniturile inimii. Întorc spatele. N-are rost să știu cine încearcă să petrundă prin zid. Acopăr cu mâinile imagini mișcate până când îmi ard palmele. Dacă pentru o clipă aș înceta să respir, ce importanță ar avea ceasurile mele de dragoste, furia, mustrarea? Dar e fascinant când trupul meu rămâne țepăn. Nu este nici o diferență, sunt sigură, absolut nici una, între moartea mea și viața mea. Sunt un fragment dintre tăcere și vanitate.

Fiindcă unduirea ploii mi se furișează în auz și am obrajii fierbinți și buzele mi-s uscate știu clar că aproape de mine altcineva îmi repetă gesturile. Dedublarea durează atât cât zbaterea unui fluture. N-am timp s-o percep. Rămân cu polen pe buricele degetelor, îmi gust unicitatea și astfel trufia se divide. Dacă un duh nevăzut îmi reproduce mișcărilor oare n-am pierdut până și această șansă a micimii mele?

„Apropie-te!”, îmi șopti o voce. Priveam din spate și imaginea se clătina. Părul alb, rar, gâtul lui cu pielea flască îmi amintea de primul bătrân pe care îl văzusem în copilărie, cu spaima de a fi ajuns la marginea unei prăpastii neînțelese. Mă lipii de piatră, simțind cum roca își replia sunetul. Umerii îmi înghețară. El tresări și, abia când se răsuci, pentru o clipă, ochii ni se întâlniră iar pe fibra țesută între noi glasul preotului căzu ca un păianjen fragil. Număram cuvintele, de fapt număram psalmii, număram oamenii așezați în fața mea, până la el. Număram ca o revoltă a blestemului că vârstele noastre erau atât de diferite. „Ce faci? Numeri?” chicoti vocea. Văduva mă împinse către ieșire „Nici în biserică nu te astâmperi”, bolborosi și aproape că mă înțepă cu unghiile până în inimă.

Picăturile de ploaie mi se prelingeau ascuțit pe șira spinării. Cârciuna era la doi pași de biserică. Vânătoarea îmi smulse banii și împinse sticla pe tejghea. Încercam să mă descopăr în oglinda de la bar, dar o palmă ridicată întrebător îmi făcea semne din ovalul argintiu. Riscam o scenă curioasă, a mea, cu mine. Un bețiv mă cerceta cu luare-aminte. Cu sticla ascunsă sub haină începeam să văd din nou lucrurile în racursi. Furtuna se întea transformându-mi rochia într-o țesătură aspră. Bețivul din tavernă se găsea pe urmele mele. „Ai încurcat-o rău”, chicoti, deschizând ochii parcă pentru întâia oară, cercetându-mă până în coșul pieptului unde vinul mi se aduna în pumnul strâns. „Bea cu mine”, reușii să articulez. „Poate c-o fi rost de-o aventură”, se hlizi vagabondul. „Să vorbim, continui eu, să vorbim despre mortul viu din biserică”. Pușlamaua părea să mă asculte cu atenție. Sticla din ascunzătoare era captivantă. Izbucnii în râs, cu hohote care făceau ca pumnul din piept să devină flexibil. În parc, apa strălucia ca o pojghiță de zahăr. Aveam sentimentul de saturație din copilărie. Vorbele, dușmanele mele, îmi dăduseră să beau din băutura otrăvitoare a realității stupide. Începui din nou să număr șoptit rugăciunile pe care le știam pentru ca să nu admit înfrângerea, pentru ca mortul viu să nu-mi pătrundă în vene. Era dragostea sau reversul necredinței mele?

parodii

Adi Cusin
(Lucafăru, nr.44/1997)

Sic transit

De câte ori deschid fereastra
Îmi intră ca un OZN
Câte un cunoscut
de la Suceava
Care vrea nici mai puțin
nici mai multe
Decât să-mi citească niscaiva
Poeme și să-i fiu o punte
Sigură și dură
spre editură.
Sic transit adică de aceea
Între a fi și a citi
În umbra punților
Veghez vârsta a treia.

Lucian Perța

L

ARTA NOSTALGIEI

de MIRCEA A. DIACONU

Într-un poem din **Zodia nopții**, Cassian Maria Spiridon declara: „sunt părăsit/în pântecul cosmic/ca o fantomă de rege/otrăvit de fiice/aici mă aflu/în fălcile dureroase ale zilei”. Reluate într-o antologie publicată de curând la editura Cogito (antologie bilingvă, intitulată **Intrarea în Apocalipsă**, cu o versiune în franceză realizată de Sabrina Russo), versurile acestea sunt emblematice și pentru conștiința claustrării într-un spațiu alienant, și pentru lirismul direct, prea puțin afectat, pe care îl cultivă poetul ieșean. Toate acestea se regăsesc într-o anumită măsură în volumul care ne interesează acum în mod special, **Arta nostalgiei (Poeme cuantice)**, (Cartea Românească, 1997), căci ultimul Cassian privește spre sine cu aceeași răceală sceptică și prin intermediul aceluiași limbaj, metaforic, dar discontinuu.

Tentate uneori de tonul deschis al melancoliei, de o introspecție lirică amplă, poemele lui Cassian Maria Spiridon sunt, în cele din urmă, consecința unei ceremonii a poemului care apelează la modele celebre și nu o dată la o sensibilitate și chiar la un imaginar cu rădăcinile în lirica eminesciană. Poetul își pune, însă, diferite măști, cultivă diferența și de la o poezie la alta nuanțele aduc un plus de indentitate. Ceea ce constituie partea „nealterabilă” a volumului este sentimentul izolării pliat pe texte deja cunoscute. Prima poezie, numită **Plânsul ne urmează**, e construită tocmai pe astfel de intersecții între modelul predecesorilor - prezent în câte-un vers cu valoare de nucleu - și propria interioritate: „sub fruntea aflată într-un amurg imaginar/gândesc la lumii ce nu există/visez imagini/cu ierbile călcate de cohorte/iar tu/acuma vii/cu pași ca de furnică/în timp ce epiderma/setoasă/se umple/peste tot de sânge”.

Energiei de altădată, foarte evidentă uneori, îi ia locul o conștiință exclusiv sceptică. Vitalismului, o blazare romantică și uneori un elogiu al căderii. Dar toate acestea iau naștere dintr-o sensibilitate care se concentrează asupra versului, adică asupra lexicului, sintaxei, armoniei și care cultivă câteva imagini predilecte cu suport și încărcătură mitologică. „Prin pădurea neagră/a conceptelor/urcat pe cruce/cer iertare hoțului/ucigașului/rupt/hăcuit/fără vlagă/sunt doar sămânța fertilă - a morții”. Așa sfârșește un **Poem sinucigaș**, dar finalul acesta în care, orice s-ar spune, Cassian

Maria Spiridon e mai preocupat de identitatea sinelui decât de aceea a limbajului, mai atent la emoția sa decât la exemplul predecesorilor, este pregătit și precedat de o luptă cu conceptele, de o victorie, dacă putem spune astfel, asupra realului: „măsoară-mă cu frigul/mai există canale/locuri ascunse/în care sufletul meu să adoarmă/supus devenirii pe spirala cosmică/s-a lăsat ceața (ideologică)/ca un pumn între ochii abisului/ați auzit (să sperăm) de mișcarea eternă/acolo/pe crucea pieptului;/în melasa aburindă/phytagoreică//nu remarcați/gheara leului înfiptă/adânc/mâna retezată a morții/cu câtă blândețe mângâie țeasta (...)”.

Pe de altă parte, apologia morții - făcută cu o secretă voluptate - instituie un cult al iubirii, al absenței și singurătății. Poezia de acum a lui Cassian Maria Spiridon mi se pare că reușește să transforme discursul energetic de altă dată într-un sens integrator și, în fond, de natură profund lirică: „ești atât de departe plecată/de lungi săptămâni și luni/anotimpuri/de parcă în moarte te-ai dus/într-o zamolxiană ascundere/doar în scurte momente/chipuri rapide/reînviu/capeteți formă//o flacăra verde ți se aprinde la piept/parcă ai fi din nou/la o masă/din scândura cerului ruptă”.

În poezia de acum a lui Cassian Maria Spiridon, dar nu este asta o noutate a liricii sale, moartea și iubirea se corelează cu alte două teme de natură profund lirică, eul și realitatea. În fond, poetului îi place să se autodefinească și îi place să pipăie materia

din jur cu ochii sufletului. Ca un condamnat, întristat, el își plimbă „meduza/privirii/prin cele mai alese și cele mai întunecate/hărți ale sufletului/cu lacrimi roșii picurând în bandajele/nopții”. Probabil că nu e nouă afirmația că în principiu avem de-a face în cazul acesta cu un bacovian. Doar că sentimentul izolării este clamat cu orgoliu ori cu înțelepciune livrescă și uneori cu furie, dincolo de orice senzație că realitatea ar fi golită de forme și stenografiată în absurditatea ei, iar chipul propriu e disprețuit. Atitudinile față de sine intră frecvent în jocurile unui antinarcisism sincer și nu mimat. Într-un fel, Cassian Maria Spiridon e mai explicit, mai direct și mai confesiv-metaforic: „lipit de zidurile nopții/înaintez stingher/pieziș cu lumea/trăiesc acum/când secolul e o ruină/fără busolă/viitor/la fel cu bietul muritor/salvat de la înec/din nou tras pe uscat la soare”. Există, ce-i drept, aproape peste tot, și un bacovianism netrădat ca în aceste versuri: „aici/unde plouă bine și ninge-mărunt/în burta osoasă a tăcerii/aflu/încă încă o dată/singurătatea”. Dar despărțirea de Bacovia este o despărțire în primul rând programatică și ideologică. Căci construindu-se pe sine chiar și numai după umbra marilor poeți, Cassian Maria Spiridon e conștient de măștile pe care și le asumă și de golul pe care măștile îl sancționează. În felul acesta îmi explic și un titlu ca **arta nostalgiei**, care ne duce cu gândul la intenția bine strunită, asociată invariabil nu afectării, ci unui limbaj al restructurării fragmentului, și trimiterea la **Uroboros**, căci născându-se, poetul se și consumă: „mi-am luat uneltele/spre a-mi construi imagini/cât mai diferite (contrastante)/echere dălți ciocane/piatră dură/marmură dungată/eșafodaje/din scândură și cuie/su materiale sub care să-mi îngrop/multiplă mea înfățișare”.

EUROPA CENTRALĂ VĂZUTĂ PRIN SUPRAVIETUITORII EI (II)

de CORNEL UNGUREANU

Momentul Unirii reasează geografia spirituală a Provinciei. Într-o Românie Mare, totul rămânea a se face. Vechii creatori așezați la marginea Imperiului, autori trăind ispită unui tip de inițiative culturale, se trezesc dintr-o dată într-o țară în care totul rămâne a fi inventariat, sistematizat, integrat în altă ierarhie. Bătrânii așezați în provinciile de margine ale Imperiului încercaseră, prin opera lor, să legitimizeze mai ales un demers politic. Dacă există cultura, existăm. După 1 Decembrie 1918, tinerii români care trăiesc bucuria nesperată a întregirii țării se dezlănțuie: vor să facă și jurnalistică și istorie și folclor și antropologie și multe altele. Grija pentru specializare trece, de cele mai multe ori, pe planul al doilea. Lucian Costin, Aurel Peteanu, Petru E. Oance, Aurel Cosma junior vor fi poligrafi frenetici, tipărind reviste, cărți, broșuri de popularizare, biografii în imprimerii marginale, în tipografii improvizate de amatori avizi de afaceri, pe hârtie de cea mai proastă calitate. Unii, ca Adam Cucu, inspector geodeziec, comitând și numeroase piese de teatru, alții, ca Aurel Păcurariu (crezând a fi plagiat de Thomas Mann), se cred năpăstuiți unui complot universal. Se cunosc între ei, se știu, se elogiază. Se plâng. Sunt gata să sacrifice (aproape) totul pentru literatură. Cred în geniul lor. Sunt siguri că paginile pe care le vor lăsa moștenire sunt neprețuite. Au inocența neofitilor și râvna oamenilor Începuturilor. Sunt insistenți, revendicativi, încrezători în tradiție și sprețuitori față de exponenții lumii noi, cuprători de datină. Ei știu, ei înțeleg. Ei și prietenii, cunoscuții, apropiații. Ceilalți sunt răufăcătorii.

Încercând a face de toate, ei vor să păstreze intact - ba chiar să sporească - prestigiul lumii din care vin. Al obârșilor. La o anumită vârstă, ei privesc către „izvoare” ca spre un paradis pierdut. În demersul lor, ei nu vor uita să-și alieze modelele prestigioase ale lumii pentru totdeauna pierdute. Alianțele vor fi, prin urmare, scriitorii germani sau maghiari rămași aici, marginalizați în această Provincie eternă. Unii vor traduce din germană, dar nu în primul rând din marii scriitori, ci din autorii de lângă ei. Care, la rândul lor, se manifestă ca importanți animatori, încercând să existe firesc în această geografie literară postbelică. Lucian Costin, Aurel Peteanu, Victor Orendi-Hommenau, Aurel Cosma-junior, Franyo Zoltan, Ion Stoia-Udrea, contele Jakabffy consolidează în Banat o infrastructură culturală. Din această infrastructură culturală, din această generație a creatorilor de punți, din această promoție a alternativelor a supraviețuit, grație longevității sale neobișnute, Franyo Zoltan. Într-un fel, Stoia-Udrea. Ceilalți au fost uitați.

Uitați... dar nu cu desăvârșire. Există o voioasă tradiție provincială care preia totul. Cel mai mic argument e suficient pentru reactivarea unei imagini uitate. Aurel Peteanu a fost citat cu prilejul analizărilor dedicate operei Anișoarei Odeanu, fiica sa. Despre Aurel Cosma-junior s-a vorbit prin anii șaptezeci după ce, reabilitat,

fostul conducător al **Lucafărului** din Timișoara putea reveni, cu pagini memorialistice, asupra „Timișorii de altădată”.

Era, nu-i așa, un supraviețuitor.

Despre Victor Orendi-Hommenau s-au ocupat mai mulți istorici ai culturii de limbă germană din Banat, dar îndeosebi Walter Engel într-o cu totul remarcabilă antologie a revistei **Von der Heide**. Un amplu studiu introductiv subliniază meritele cărturarului și ale animatorului. Despre contele Jakabffy s-a vorbit destul de mult în ultima vreme, o sesiune culturală din februarie 1994 desfășurată la Lugoj insistând asupra locului său în jurnalistică Banatului interbelic. Stoia-Udrea a fost răsfățatul unor jurnaliști reșițeni sau timișoreni preocupați de istoria locurilor. Omul era înclinat să supradimensioneze contribuțiile sale, reale, la viața literară a deceniului al patrulea.

Doar despre Lucian Costin nu s-a scris, în numeroasele istorii culturale locale, nimic. Sau aproape nimic. Într-un **Dicționar al folcloriștilor**, Ștefan C. Stroiescu îi închină un paragraf evaziv. N-specialist, rudimentar, dilatat, Lucian Costin a cules folclor prin interpuși. N-avea nici o pregătire și, de aceea, broșurile lui trebuie utilizate cu prudență. Un cuvânt bun scrie despre el doar Walter Engel. Am spune că uitarea nu-i inexplicabilă: numeroasele sale broșuri de geografie, astronomie, folclor, numeroasele sale cărți de poezie, dialectologie, memorialistică aparțin unui amator. Iar numeroasele volume de „foiletoane, recenzii” trădează o infatuare greu suportabilă și un spirit intempestiv, incapabil de dreptă judecată. Voind a fi numărul unu al Banatului literar, Lucian Costin îi atacă exasperant pe toți cei care se afirmă în afara tutelei sale. Ori aceștia erau toți literați plauzibili care apar în Banat după 1930. Lider în deceniul al patrulea, încercând a-și fixa punctul de conducere la Caransebeș (eventual pe axa Caransebeș-Lugoj), Lucian Costin va privi fără cea mai mică urmă de simpatie apariția unui centru literar la Timișoara.

De fapt, chiar a Centrului culturii bănățene.

La începutul carierei sale critice, G. Călinescu publica în **Viața literară** o notă privind o carte a poetului: „inimosele poeme ale acestui bănățean luminat și sârguitor sunt izvorâte dintr-o mare dragoste de țară și de trecutul ei. Inspirația poetului îmbrățișează națiunea română de la cele dintâi semne de viață pe acest pământ, fiind astfel de acord cu noile teorii ale continuității etnice a poporului nostru și le explică în versuri viguroase, înălțătoare, de bun român”. Pentru cititorul obișnuit al lui G. Călinescu sunt limpezi și ironia și evitarea judecății de valoare. Bănățean un sezon, Călinescu a încercat să se apropie de autorii de aici, cultivându-i, fără insistență, în recenzii tactice. Adevărul că în Banatul atât de bine închis în exclusivismul lui, Lucian Costin face figură de naufragiat. Încercarea de a se împământeni la Caransebeș reușește, dar numai pe jumătate. Dacă în primul an al așezării sale intensa-i activitate este consemnată de directorul (substituit) Gheorghe

Noaghe, câțiva ani mai târziu, autorul anuarului „pe șapte ani”, Matei Armaș, va ezita să transcrie numeroasele activități ale profesorului de geografie, șirul lung de conferințe, de momente sărbătorești pe care le ilustrase. Hotărât lucru, Lucian Costin nu era simpatizat nici de Matei Armaș, profesor de română și latină, nici de Traian Topliceanu, și el profesor de română. În orașul clanurilor, al marilor familii (culturale!) bine așezate, conservatoare în fond, hiperactivul Lucian Costin avea toate ușile închise. Cu atât mai puțin agreat va fi scriitorul la Timișoara, unde recent înființata Asociație a scriitorilor bănățeni, **Altarul cărții**, refuza să-l ia în seamă. Numeroasele atacuri împotriva autorilor „din Timișoara” rămân explicabile și prin lipsa de chef a timișorenilor de a și-l recunoaște drept lider.

Marginalizat chiar în provincie, privit cu suspiciune de majoritatea profesorilor din Caransebeș, el își va construi, cu încăpățănare, Utopia literaturii sale. Tonul va fi mereu al întemeietorului de cultură: „Pretindem de la noii scriitori bănățeni... doctrina profundă a educației literare-științifice-artistice. Scriitorul cel nou bănățean va trebui să cunoască următoarele: rapsodia completă a literaturii române, muzica, pictura, doctrinele religioase, folclorul, sociografia, - măcar atâta, căci scriitorii cei mari, consacrații, vor trebui să cunoască de o mie de ori mai mult.

Retragerea către cultura germană, pe care Lucian Costin o întâlnește în studiile sale cernăuțene și vieneze, pe care o receptase ca un bun bucovinean, îi asigura o minimă compensație. Dacă nu va fi fost specialist „desăvârșit” în doctrine religioase, în muzică sau în pictură, în folclor sau în sociografie, Lucian Costin avea acces într-un teritoriu în care mentorii Banatului literar nu prea aveau: acela al literaturii germane. Bun vorbitor de limbă germană, Lucian Costin putea ține conferințe în germană, ceea ce n-o puteau face profesorii de literatură română din Caransebeș, din Lugoj sau din Timișoara! Prietenii săi germani din Banat sunt mult mai importanți decât prietenii maghiari „ai celorlalți!” O sărbătorire timișoreană a lui Franyo Zoltan e o infamie fiindcă, bănuie Lucian Costin, Franyo Zoltan nu e stăpân pe frumusețile limbii literare! Victor Orendi-Hommenau este stăpân pe aceste frumuseți, nu autorul maghiar iubit de obștea literară timișoreană și „sărbătorit la o masă cu vreo 170 de tacâmuri!”

La rugămintea lui Horst Fassel, am scris un lung studiu despre Lucian Costin. Insul tradusese multă poezie germană modernă și a făcut-o bine, a fost membru al Academiei de arte din München, publicase vreo patruzeci de cărți, era cineva! În traducerea lui Fassel studiul a apărut în **Banatica** din Tübingen și a fost reluat într-o publicație din München.

Am ezitat să-l public în România fiindcă nu înțelegeam de ce Lucian Costin a plecat din Suceava întâi (1919-1920) la Oravița și pe urmă s-a instalat la Caransebeș. Iar la Caransebeș, după o perioadă fastă, a fost marginalizat de intelectualii orașului.

Am amânat publicarea și bine am făcut. Istoricul Liviu Groza mi-a oferit un volum intruabil privitor (și) la **Procesele intentate românilor din Bucovina** în anii 1917-1918, când ținutul fusese reocupat de armatele Austro-Ungare. La câteva dintre procesele anti-românești participă Ion Costinescu. „Ion Costinescu, de asemenea profesor, om de liceu, om de încredere al generalului Fischer și agent de informație al căpitanului Hinzz, mărturisii la interogator că Eusebiu Cosmiuc (acuzatul, n.n.) îi persecuta pe elevii patrioți și la curs își exprima ura față de Austria”.

Lucian Costin era pseudonimul lui Ion Costinescu, omul de încredere, **turnătorul de serviciu** al Imperiului la liceul din Suceava! La Oravița fugise ca să i se piardă urma, la Caransebeș se stabilise în speranța că nimeni nu va afla nimic. Iar bravii profesori de la liceul Traian Doda îl marginalizaseră fără zgomot, fiindcă onoarea corpului profesoral trebuia păstrată.

JOCUL ȘI JUCĂRIILE

de WILIAM KLUBACK

Ionesco a mărturisit că el crede în diavol. „Istoria, spune el, e de neînțeles fără demonologie”. (Sub semnul întrebării, ed. rom, p. 16). Era posibil să facă o astfel de mărturisire, întrucât întrebările care i se puneau erau foarte specifice. „Dar dumneavoastră înșivă aveți senzația acestei existențe? Ce fel de senzație? Fizică? Intelectuală? Intuitivă? Prin revelație?” Răspunsul lui Ionesco a fost foarte clar: „Această senzație că există, o am. Mi-e greu să spun cum și... în ce fel, dar văd că se ocupă foarte bine de treburile din lume. Văd constant că este de necrezut ca revoluțiile pentru dreptate și pentru libertate să se transforme în dictaturi criminale!... Cum se face că întreaga Chină este un imens lagăr de concentrare? Cum se face că occidentalii nu văd clar toate acestea?... Oamenii seucid între ei pentru că lumea este prost alcătuită și pentru că lucrurile nu merg bine. ... Dumnezeu i-a permis diavolului să se lege de Iov. Dumnezeu este cel care i-a permis lui Satan să-l ispitească pe Isus”. (Ibid., p. 16-17). Am început cu acest lung citat pentru a arăta în ce stare de spirit și cu ce supoziții operează Ionesco.

Am expus aceste supoziții, așteptând reacțiile cititorului, socotind că este de datoria noastră să-l prezentăm pe Ionesco pe cât de obiectiv posibil. Lucrul e necesar atunci când e vorba de un comentariu literar. Dar noi nu scriem un astfel de comentariu. Noi scriem un dialog. Presupunem că stăm de vorbă cu Ionesco, asemeni lui Boutang și Sollers, cei care i-au luat interviul. Pentru noi, a scrie presupune o conversație ce ne silește să reacționăm la gândurile exprimate de Ionesco. Reacționăm ca orice ființă serioasă, provocată de idei. În acest caz suntem provocați de ceea ce a spus Ionesco în legătură cu Răul. Întrucât trăim la șaisprezece ani după publicarea acestui text, avem de pus multe întrebări. Am vrea să știm căror chestiuni le-a scăzut acuitatea, care nu mai sunt de actualitate. Am vrea să știm dacă realitatea răului s-a schimbat. Nu împărtășim credința medievală într-o formă concretă satanică. Dar ne aflăm foarte aproape de credința că răul se află în noi și răzbate la lumină în forme horifiante. Ne apropiem de răul din individ așa cum apare descris în povestirile lui Edgar Poe și din nou suntem ispitiți să vedem răul ca pe o monstruoasă colectivă. Suntem ispitiți să credem că ideea creației este răul, că Dumnezeu nu ar avea nici un fel de legătură cu actual creației. Actul creației este împur. Aduce cu el posibilitatea libertății, a necunoscutului, a indeterminării. Creația trebuie să rămână un act încărcat de posibilitățile răului. Ființa creată, universul creat poartă în ele o **complexio oppositorum**. Dumnezeu se retrage și lasă universul să slujească propriei sale legi, legea ce desfide orice determinare morală. Dacă există un Dumnezeu, acesta e radical separat și ascuns de creatorul lumii. Domneniul lui e dincolo de inteligența și voința noastră. Pentru noi, el e lipsit de sens.

Credea Ionesco că ar trebui să-l uităm pe

Dumnezeu? Se pare că da, dacă prin Dumnezeu înțelegem ființa care intervine în istorie, care se manifestă în timp și spațiu, la care ne putem referi într-o formulă sau pe care îl putem defini într-o dramă. Dumnezeu nu are existență. El e dincolo de existență. E negarea existenței. El e tot ceea ce nu e existență. Dar ce ar însemna o astfel de realitate pentru om? Nici gândirea, nici voința nu sunt capabile să ni-l aducă pe Dumnezeu mai aproape. De fapt, Ionesco îl îndepărtează mereu. Îl împinge în imaginație, într-o lume indefinită a lui „dincolo”, o lume în care jocul nu se joacă după regulile noastre, care nu aparține căilor cunoașterii și care nu are nimic de-a face cu moralitatea. Noi nu suntem complet despărțiți de acest dincolo, dar el trebuie să rămână o realitate imaginară, care ne atrage spre sine prin viziuni și imagini.

Ce putem face în propria noastră lume? E o lume derizorie, ce nu scapă batjocurii și disprețului nostru. Și totuși e locul pe care căutăm să-l ameliorăm și să-l înțelegem. Ducem lupte politice și morale și ne întrebăm de ce. Căutăm momente de fericire și de plăcere și știm că sunt trecătoare. Ne îngrijim cu atenție sănătatea, și totuși știm că toți vom muri. Moartea nu e arbitrară. Dorim să murim respectați. Nu vrem să constituim cobai de experiență pentru doctori. Nu vrem să murim de o moarte nedemnă. În această lume derizorie, ne-am creat artele și științele, dar dorim să le ținem în viață prin întrebările noastre fundamentale legate de realitatea vieții și a morții, de răul monstruos apărut în secolul nostru. Într-un articol inedit până la apariție în **Sub semnul întrebării**, intitulat **Cultura și politica**, Ionesco remarcă: „Teribile și grandioase sunt revelațiile artei. Dar cum să citim operele literare și poetice, cum să contemplăm catedralele, cum să privim o operă picturală, cum să ascultăm muzică? Arta este totul. Arta nu este nimic fără o contemplare profundă. Dacă o capodoperă nu vă face să uitați de voi înșivă, înseamnă că nu ați privit-o, nu ați înțeles-o, nu ați lăsat-o să vă vorbească. Perceperea operei de artă este o luptă, o suferință. Cu ea totul trebuie regândit”. (Ibid., p. 60)

Aici ne aflăm. Creăm într-o lume derizorie fiindcă trebuie să creăm sau să murim. Operele noastre artistice și literare ne revelează felul în care ne apare lumea, și de generații contemplăm cele mai de seamă realizări ale umanității și ne aflăm în fața acelorași probleme. Care au fost puse pentru a înțelege ceea ce nu era de înțeles. Au fost puse spre a pătrunde în acea lume ce există dincolo de spațiu și de timp, lumea divinului, separată de veșnicie de această realitate căreia îi dăm formă prin voință și înțelegere. Știm că în adâncurile gândirii noastre și în adâncurile voinței noastre zac cele mai mari neputințe, dar descoperim că ele reprezintă soarta omenească. Descoperim anxietatea existenței.

Cu cât mai mult creăm, cu atât suntem mai conștienți de prăpastia ce ne separă pe fiecare de alte făpturi umane. Ionesco a deplâns

confuzia născută din înfruntarea constantă între sine și criticii săi. Durerea de a fi neînțeles, născută din eșecul individului de a-l pricepe pe celălalt se află la temeiul relațiilor omenești. Ionesco spunea: „Mă întreb dacă am făcut bine să mă explic. Ar fi trebuit să mă mențin în inextricabil și incomprehensibil; pentru că, după părerea mea, tocmai în măsura în care oamenii se confruntă cu incomprehensibilul sunt mai aproape de o posibilă înțelegere. Prin urmare, teatrul meu a devenit antipolitic într-un mod politic și aceasta este deja politică și este deja morală”. (Ibid., p. 19).

De câte ori reflectăm asupra enigmelor născute din relația dintre o gândire și altă gândire, asupra abisului ce separă individul de individ, ne întrebăm dacă nu cumva păcatul șarpelui echivala nu cu îndemnul de a mânca din pomul cunoașterii binelui și răului și de a deveni stăpânul cunoașterii binelui și răului, ci mai curând cu păcatul de a nu comunica niciodată cu ființele asemenea ție. Vei fi condamnat pentru veșnicie la paradoxuri și parabole. Faptele îți vor fi deturnate, cunoașterea îți va deveni batjocură. Adevărul batjocurii zace în faptul că nu ne vom înțelege niciodată unul pe altul. Fiecare ființă va re-crea în propria-i gândire ceea ce dorește să știe și cum dorește să știe. Fiecare ființă e o monadă fără ferestre, care reușește să supraviețuiască prin abilitatea de a converti aerul și sunetele venite din afară în energii ce-i pun în mișcare propria-i viață. Nu avem altă cale de comunicare. Să-l ascultăm pe Ionesco: „Ar fi trebuit să rămân mai adâncit în enigmă, chiar dacă criticii și spectatorii nu înțeleg nimic”. (Ibid., p. 19)

Știm că Ionesco, asemeni oricărui scriitor, voia să fie înțeles. Nu acesta e obiectivul scrisului și al vorbirii? Dar există și un sămbure al individualității care nu poate fi înțeles, enigmatic situat dincolo de înțelegere, sursă de mister. Acesta e misterul care îi conferă oricărei ființe umanitatea, o deosebire care o separă de oricare altă ființă. Această deosebire rămâne dincolo de orice definiție sau clasificare. Ea conferă lipsei de comprehensiune demnitate și unicitate. Lipsa de comprehensiune aparține nu numai celorlalți, ci și sinelui. Suntem un mister pentru noi înșine. Lucrea lui Satan ne aduce destrucție și glorie. Orice moștenire aduce cu sine multe săbii, multe forme de creativitate și multe modalități de deformare. Moștenirea satanică ne conduce în multe direcții și ne oferă nenumărate prilejuri de măreție și groază. Din păcate, am identificat răul cu răutatea și malițiozitatea, în vreme ce el e purtător de creativitate și de uimire. Răul stă în refuzul nostru de a înțelege interconexiunea, strânsul joc în comun, interdependența dintre unul și celălalt. Soarta de care se plânge Ionesco este și glorie a lui Dumnezeu. Cuvintele lui sunt deschideri spre noi dimensiuni ale gândirii. Trebuie să-i așteptăm pe cei ce vor avea puterea de înțelegere și de pătrundere a ceea ce a făcut el, a ceea ce este revelat prin opera lui, pe măsură ce fiecare generație se va întoarce înapoi și va citi, apoi va încerca să-și imagineze cât de adânc a văzut Ionesco în profunzimile tragediei omenești, cât a pătruns în răul care ne afectează vremurile, generațiile care îi vor înțelege noutatea și unicitatea. I s-a dat suferința născută din tăcerea care îl înconjoară atât de des, dar era durerea unor noi legături.

Prezentare și traducere
de Roxana Sorescu.

Paulina Popa

Feminină

Am lăsat-o să se apropie de el
cu pași ușori, căci îl iubeam

Ploua pe alea pietruită.
Auzeam cum printre pietre
cresc ierburi suave cum moartea,
întinzând covor sub pașii lui.

Apoi am lăsat-o să-l mângâie ușor
pe ramurile albe, căci îl iubeam.

Ploua printre ramuri și eu auzeam
cum plouă a vară eternă,
adulmecând a pâine și a vin.

Atunci m-am apropiat și eu
cu pași ușori, căci îl iubeam,
dar ploaia s-a oprit...

și plâng morții rigizi
la înflorirea stâncii...

De iubire

A crescut între mine și umbra mea
un fir de tăcere pentru clipe prelungi.
Nimeni nu privește în sus, nimeni nu plânge,
numai o cântare surdă într-o mie de catedrale.

Rămâi răstignit în umbră, nu coborî,
e firul de tăcere sărutat în lumină,
crește frumos între mine și tine,
se zbate, lacrimiază, suspină.

Ferește-ți privirea să nu se atingă
de privirea scăpată din țarc,
pe dinafară e frumoasă dragostea -
și săgeata-i frumoasă scăpată din arc.

Oprește la intrare caii tineri
și brațele întinde-le-nspre tine,
e între noi clipa rotundă, plouă,
în curând, împrejur, vor auri albine.

Lertare înseamnă

Stau pe marginea lumii-n picioare,
un cuvânt se zbate în chingi, fără trup,

mi-acopăr privirea făcând-o să vadă,
acolo-ntru sine, tăceri ce din tăceri se rup.

O umbră urcă de pe ziduri,
se sparge-n dreapta mea și plânge,
o mângâi și o port pe brațe,
o fac regină fără a o atinge.

Din primăvara mea-nghețată,
din când în când, ca pentru nuntă,
scot la lumină rochia-nflorată
și uneori din sacrele ninsori
cuvintele răsar și mă sărută.

Pânza tăcerii

Dropii de aur
iau trup din lanuri,
dropii de aur -
candele sălbatice -
iau ziua pe aripi
și urcă alături
din tăcere în tăcere,
neascultând de legile fricii.

Și eu,
cu mâna-mpietrită
deasupra luminii,
desenez dropii de aur
în pânza din care
au luat trup mori de vânt.

Din nou:
ce căldură la marginea zilei,
ce căldură în lanul cu spice,

din nou: ce căldură
acolo unde dropii de aur
iau tăcerea pe aripi
învelindu-ne în pânza ei
policoloră.

Cântecul îngerului

Pentru că n-am știut cânta
am început să urlu,
cum numai fiara ascunsă-n rana ei
ar fi știut urla.

Apoi, pentru a rămâne cântec
a venit în locul meu
Îngerul.

Uneori,
ca-ntr-o haotică iubire,
sub ploaie,
urletul meu se preschimbă
în tunet.

Liber este cântecul îngerului,
spuse copila trecând printre flori.
Iubească cel ce știe să cânte
și dragostea lui crească odată cu el
într-un cerc ce nu știe
a se închide întru sine.

Nu este pentru mine
a gândi aceste aripi
ce stau strânse
în cămașa de cobalt.

Stelian Carniciu

Speranța

Nil disperandum,
orice e firesc în Univers,
dar la ce bun după moarte,
când n-am dansat crinii
sau poate nimeni n-a mai învins,
toți ne-nfundăm în acel «Apoi»
așteptând vreun adevăr
să se scurgă din Tine.
Să mă ascund acum după al meu deget de fier?
sau mă voi lăsa c-un sărut iubit de dragoste?
eu am să stau aici crezând că sper,
închizând ochii la toate.
De când cutia Pandorei s-a despletit,
iubirile mint, singurătatea sfâșie,
și toate ecourile se-mpletesc întrebare;
și am văzut căderea Romei,
am îmbrățișat mirabila iubire
lăcrimând trandafirii,
dar nu s-au deschis în dimineață.
Acum dacă imaculat adevăr destăinuie
neființa din catacombele uitării,
atunci toți monștrii creați
trebuie învinși
în 240 de ore de durere
pe scara purgatoriului.
Omenirea nu mai are mult timp de „a fi”,
iar ce-nchin e prea puțin de-o înviere între
flori,
ridic iertarea mea, de-am înduplecat adevărul,
atinge-mă, sunt gol, speranța mi-atârnă-ntr-o
balanță.

Amen

«În tenebrul Sanctuar,
Altarul se îmbată de sângele veacurilor,
și coborâți din crucifixe de topaz
zece mii de îngeri se sting
în brațele monștrilor ce plâng;
iar Ava își va pleca blazat
mâna de purpură și va culege culori vii
din grădina morții
pentru a-mpleti nouă cunună,
dar în oglinda îndoliatei decepții
nu încumetă să privească,
cum toate florile retezate
se usucă prea devreme
și splendoarea așternută e doar
un zefir efemer, în casa soarelui-răsare.
Ah, de câte ori îți zăresc prin odăi trena cea
neagră,
porți o coroană de rugină,
și doar amintirea mă-nfășoară în mantie de

bujor nedelcovici

PREGĂTIȚI PENTRU GRĂȚIE

4 februarie

*Literatura Secolului XIX n-ar putea fi concepută fără Goethe. De acord! Dar care este pictorul care reprezintă sinteza aceluia secol? Poate Watteau care a pictat „Serbările galante” și a murit la 37 de ani. El a devansat „năzuințele veacului” în care a trăit și a avut premoniția secolului care a urmat. Watteau a fost un profet al viitorului laicizat și barbar. În Gilles este reprezentat un clown, un pierrot (un prostănac) al cărui chip întruchipează inocența, candoarea și puritatea... Victima predestinată și fără apărare a viitoarelor războaie și a lagărelor de concentrare. În Indiferentul este pictat un tânăr elegant, leger, superficial, cabotin, impostor și care trece prin viață dansând și râzând.

Secolul XX s-ar putea plasa între un saltimbanc-victimă și un indiferent-ucigaș. Între un ludic-grotesc și un cinic-iresponsabil.

9 februarie

În filmul Mondo-Cane - pe care l-am văzut când eram student -, o broască țestoasă (după explozia nucleară de la Hiroșima), în loc să se îndrepte spre mare se ducea spre uscat. Își pierduse simțul de orientare.

Am impresia că o parte din români - nu toți - sunt asemănători cu acea broască țestoasă. În loc să se salveze, se sinucid crezând că au găsit calea spre izbăvire. Sinucidere în raporturi personale dar și colective. Primul adversar: cel de lângă tine. Apoi toți ceilalți... Când o să ne regăsim instinctul salvator, solidar și responsabil? Când o să trăim revelația „drumului spre luciditate, raționalitate și mântuire?” Când o să ridicăm privirea spre cer și o să fim... poate tot o broască țestoasă, dar care tinde să se desprindă de la pământ. Broasca țestoasă creată de mâna lui Brâncuși...

15 februarie

* Întâlnire cu Daryush Shayegan.

Profesor de filozofie comparată la Teheran, a făcut studii în India (Budism, Yoga), a predat cursuri de filozofie în America, iar acum trăiește la Paris unde a publicat mai multe cărți. Ultimul volum: „Qu'est-ce qu'une révolution religieuse?”

D. Shayegan are o viziune globală asupra lumii și a istoriei, viziunea dobândită printr-o dublă gândire critică: gândirea tradițională orientală și gândirea dialectică occidentală. Din discuția noastră am reținut câteva idei:

- Civilizația Occidentului s-a oprit în Secolele XVII-XVIII când a apărut „ruptura” dintre timpul tradițional și timpul modern și și-a pierdut „dimensiunea sacră a existenței”.

- Gândirea dogmatică se întâlnește (la extreme) cu gândirea despotică.

- De o parte gândirea modernă incapabilă de a răspunde nevoilor maselor frustrate de

istorie și ideologia materialistă a societății de consum (post-industrială), de cealaltă parte gândirea tradiționalistă inadapată cerințelor actuale ale societății Secolului XX.

- Importanța ideii și a conceptului (contrar viziunii romantice și sentimentale) în analiza Politicului și a Istoriei.

- Nu putem trăi numai cu filozofia lui Kant și Hegel, avem nevoie și de altceva pentru a rezista efortului de fiecare zi.

- Suferință = Eliberare = Renaștere.

- Ființă = Cunoaștere = Gândire critică.

Daryush Shayegan este unul dintre puținii oameni care la aproape 60 de ani (seamănă la chip cu Mihai Botez) are înțelegerea profundă a filosofiei orientale și occidentale, dar și a fenomenelor de viață (experiențe trăite) și poate de aceea se află în armonie cu sinele ascuns și cu lumea ce-l înconjoară. Are o seninătate și o detașare în felul de a gândi, o aură și un zâmbet (abia schițat) în modul de a vorbi și a fi. Aura înțeleptului trecut prin suferința cercetării de sine și a lumii.

Dacă ființa și cunoașterea nu au ajuns la echilibrul interior „dintre ce am primit și ce am dat” - echilibru lipsit de patimi, fanatisme și dogme - atunci tot efortul de-o viață s-a irosit inutil și n-a fost încununat de scopul ultim și adevărat: să fim pregătiți pentru grație și pentru marea revelație a morții.

Aș dori să mai stau de vorbă cu acest „Guru îmbrăcat cu o cămașă în carouri”...

23 februarie

* Turnul de la Pisa a fost construit în 1174 de către Bonanno Pisano. După ce s-au ridicat trei etaje, turnul s-a aplecat din cauza terenului care a cedat și lucrările au fost întrerupte. După 90 de ani, Giovanni Di Simone Tommaso, a clădit alte trei etaje până la înălțimea de 55 de metri. Construcția este o sfidare a legilor gravitației (în special ideea celui de-al doilea arhitect) de a „înălța ceva pe o eroare arhitecturală”, care... până la urmă a rezistat și s-a transformat într-un monument admirat de toată lumea.

Din vârful turnului, Galileo Galilei a făcut celebra experiență a „gravitației corpurilor”. Poate în reușita lui a fost ajutat de înclinarea miraculosului turn, considerat „una dintre cele șapte minuni”.

Am impresia că în România se construiește o societate pe o „greșeală de calcul”, dar fără credința că va rezista „în pofida oricărei legi”. Poate „intemeietorii timpurilor noi” vor găsi după câțiva ani explicația eșecului lor: terenul alunecos, fibra slabă a românului...

Dacă în arhitectură există „excepția turnului de la Pisa”, în Istorie nu se poate clădi o societate trainică pe o eroare. Până la urmă se va prăbuși...

argint,
ce am grăit e doar povară,
nu am știut, Eu n-am putut să știu».
Veritas est et lusc eorum scit.

-«Cum te numești străine?»
-«Iuda, Nazariteanule.»
-«Pare un nume hărăzit, Iuda.
Vino! călugăr al pustiei,
împletește-te în hora Profetului.

vine tămăduirea secolelor,
flacăra umanității
se va stinge în razele dimineții.
Vino! cazi pe treptele destinului cu Mine!
stă scris cum străin frate se va înălța
în câtecul rugii.»

O, cât de-nțelept închini Mărite,
dar nu da uitării
pe cei neînaripați de soartă,
nu crucifica adevărul vreodată,
mereu or să Te cheme cuvintele mele;
și despre cel ce-ți va alina durerea
în Vinerea Mare;
„Nu cumva sunt eu, Învățătorule?”
pentru o inchișiție flămândă și un divin
ocaut;

rar albastra Fecioară mai înalță încă rugă,
întru iertarea unui suflet schingiuit,
ce aripile i-au fost smulse;
dar Mirele singuratic tot prin somn se-avântă
să-I șoptescă un nou vis.

O, Tu nu le auzi urletul, nu le știi chipul
adânc,
ești ascuns după lanuri de maci, cortine de
străluciri orbitoare
și ispita unor miracole;

Eu nu pot să-mi lepăd coroana de spini
și cuiele însângerate, Eu nu pot.»
Nomine veritatis illi inrem pesent.

- «Apostoli! ascultați taina jocului:
Omul e ca un păianjen
ce se-ascunde prin colțuri de întuneric,
așteptând flămând prada,
nemișcat, incremenit în umbră,
nu știe strălucirea ce se-ntinde,
dar în taină, țese pânza fină de cristal
după care în nopți va fi judecat.
Păcat de frumusețea florilor,
căci altfel le striveam în lanuri de grâu.»

-«O, cât de înțelept închini Strălucite,
dar eu nu mai înțeleg ungera-Ți în mirodenii
și scăldarea în sânge a viselor,
în genunchi l-aș urma
până-n a lui cetate,
de-aș găsi stăpânul,
dar dreptatea e doar legea celui mai puternic,
îți voi fi frate în sărutul sângeros,
îți voi aduce împlinirea:
„Bucură-Te, Învățătorule!”»

«În liniștea amvonului
Mi-am purtat suflarea,
ascuns printre lumânări,
dar lacrimi grăiesc, nu cuvinte,
și parcă un frig ciudat i-a cuprins și pe sfinți;
ah, tu iscariteanule, cine știe prin ce
pustiu al durerii încruntat de lună,
rămâi pentru o veșnicie spânzurat
sub semnul imperial al dorinței Trandafirului,
dar și acum mai port umezeala buzelor calde,
singura roză de iubire ce-a luminat
înaintea Fiului, Diamantul ce va străluci.»
Esc iure, illi libertatem quae
in pacem inveniunt. Amen!

AUROCENTRISMUL, JOC DE SOCIETATE

Într-o reușită formulă (Ed. Vineia, redactor de carte și viziunea grafică: Nicolae Țone), Aura Christi oferă peste 200 de pagini de poezie, în fapt repăririi ultimelor trei volume: **Împotriva mea**, **Ceremonia orbirii**, **Valea regilor**. Noua ediție, materializare a Marelui Premiu ALDEBARAN decernat poetei de amintita editură, este însoțită de o prefață (Gheorghe Grigurcu) și de o postfață (Octavian Soviany), astfel încât cititorul își poate completa sau corecta părerea despre un demers liric pe cât de insistent, pe-atât de controversat. Inspirată în alegerea titlului aproape cristic, „Nu mă atinge”, poeta își dezvăluie întreaga sete de idealitate într-o lume copleșită de demonii mărunți ai perversității, egoismului și ipocriziei. Gesticulația e

revanșardă, fraza arborescentă amintind de invectiva avangardei interbelice coroborate cu spiritul contestatar al optzeciștilor. Universul suferind de inerție entropică se cere iluminat și reformulat de o viziune îndrăgostită, orfică. Înveșmântată în iubire, ca într-o armură, Aura Christi desferecă blesteme vechi, se pune gaj în felurite exorcisme în contra decăderii energetice a afectelor. Cutezătoare, expresive, proaspete și chiar provocatoare versurile din „Împotriva mea”, majoritar erotice, probează cum o trăire la cote incandescente și o memorie a unor întinse lecturi de poezie pot genera și susține jubilația, originalitatea și poza egocentrică de bun gust al unei voci credibile. În celelalte volume motoarele se vor mai domoli, „păgânismul”, exaltarea și

luxurianța metaforică cedează locul reflexivității și alterității, aurocentrismul rămânând doar un joc de societate, un trop. O anume **cumințenie** stilistică intervine, minată de tentația explicativă și redundantă: „Grav, deoarece ești încărcat de viitor/tu stai și visezi propriul destin/în Valea unde toți munții devin fântâni/ce așteaptă călătorii însetați de licoarea neînțeleptă. Și încă nu observi că visul tău fusese, el însuși, întotdeauna Destin”. Pericolul literaturizării și al frazării nesupravegheate se adaugă unei disponibilități de inocentă inflamare. Poeta dă drumul unor sintagme sau versuri sub nivelul celor din prima carte: „E ora exersării virtuților seninătății”; „Din vise ne construim viața cu o iubire de temut”, „suavă măreție”, „întoarsă către tine, lumea răsfărâge, clară/vulcanul de voinți și recea lor candoare”, „Darul destinului, construit din obsesive dorinți”. Reținem totuși harul poetei de a-și improviza multitudinea de ipostaze și de a se iluziona impenitent și incontinent ca într-o mie și una de nopți. Nu lipsite de solemnitate și dramatism sunt poemele ce evită excesul de adorație culturală, gen „Ușor indecis”, „Soluție”, „Devin drum, și aer, și tron”. În aceste poeme Aura Christi este ea, ființa, **fierbinte** sau **rece**. Căldicelul nu cade bine în poezie și nu e binevoit de Dumnezeu.

Ce dă la iveală un „Creier intermediar” (Ed. Cogito, Oradea, 1997), supravegheat, ca într-un scenariu infernal, de Dora Pavel: „Trece un homunculus de lut cu memoria cât urechea elefantului/cu o mie de abstracțiuni pe limba lui înțepenită de/molie enormă netezindu-și juponul/oh singurătate oh ce mi s-a așezat pe creștetul capului oh/ eu Tate i-am spus la început pe urmă Pate i-am spus/pe urmă Hart”. Ratând premeditat sensul de **cerb** din engleză, Dora Pavel face din Hart o posibilă călăuză în viitorul dezumanizării artei. Poeta posedă în cel mai înalt grad arta blasfemiei nutrită de serii antinomice și împerecheri aleatorii. O poezie dificilă adusă în starea de șoc a celei ce-a cincea esențe, ce-și face o datorie din a le vindeca de lașitate. Adică desfășoară „o activitate senzuală dintre cele mai înveninate și atroce/undeva în vecinătatea lui San O'Casey cu al său „Țara sfinților și a învățaților” va fi în curând o țară a poezilor sângeroși”. O aventură poetică și hermeneutică se petrece în

ACATIST ÎN CONTRA LITERATURII LENEȘE

„Creier intermediar”, într-o rafinată cumpănire, dictată de o impecabilă algebră onirică. Cumpănire între valori expresivă terifiantă și tonalități de o catifelată frumusețe elegiacă. Majoritară rămâne inspirația sardonică, provocatoare cu acoperire. Recuzita literară și logica omului de bine explodează în fiecare pagină: „Calul dislocă ultima balustradă și astfel se/tolănește pe divanul de piele și astfel/devine el o alcătuire cât se poate de frumos mirositoare./O

dacă freamătul meu estetic l-ar putea debarasa/în noapte de rușina picioarelor electrice subțiri”. Tocmai am vizionat un Dali autentic, cote-ul magic desacralizant al poetei arătându-se în toată vehemența sa, mai ales (bineînțeles) în „Poem de dragoste”. Expresionismul violent și infernal este grila perfectă pentru a cita la judecata de apoi materialitatea imundă, blestemată a lumii din „Noaptea în care Hart vede peticărea”. Secvențe dintr-un film horror nelipsit de **metafizica vinei** din Begman, apar în „Masa unghiurilor negre sau ce mai pot naște câteva ore-izolate-ale nopții”. Cine este de fapt Dora Pavel? O creatoare de partituri ale sfârșitului ce i-ar putea descuraja pe mulți să se apuce de scris poezie, în lipsa unui **creier intermediar**, nechemăți de **străbuni sângeroși**. Dinspre care aflăm cum își petrece nopțile Dora Pavel: „Toată noaptea o țeastă a călătorit de-a lungul coastei/Toată noaptea fața mea înroșită de efort./Acum stau dinaintea șemineului d' piatră/Îmi ling degetele purpurii. **Vorbesc fără înconjur de această necuviință**”. Vampirizarea literaturii leneșe presupune obsesii și arme necruțătoare. Cu care Dora Pavel își scrie acatistele direct pe masa de disecție și jocuri de hazard.

ELEGIA OBIECTIVĂRII

La cine face aluzie **îngerul rănit** de pe coperta festivului volum de poezie dat la iveală de Rhea Cristina la Ed. DU Style? La condiția poeziei azi, la „personajele” autoarei, sau la starea de fapt a poetului dintotdeauna? „Ochiul străinului” prefațat mai mult decât măgulitor de Irina Mavrodin și Ana Blandiana, este debutul unei poete de 23 de ani, ce n-a scăpat din 1990, aproape nici un premiu literar important din provincie. Se cuvine ca acum să cucerească și recunoașterea Capitalei, debutul său editorial fiind al unui poet stăpân pe dicțiunea și mijloacele sale. Scriind unul din cele mai frumoase poeme dedicate poeziei lui Nichita Stănescu, „Eseu despre o cărămidă din vena silabei”, Rhea Cristina gravează cu nerv și aplomb un fel de elegie a obiectivării propriilor

stări în fenomenologia cuplului și a naturii: „copacul se pleca în afară aerul mirosea iute/între ochii tăi și ai mei o rădăcină/la fereastra sângelui tău, sălbăticiune vie respirația din mine”. Impresionantul poem „Vânătoare” este metafora și cheia cărții. Starea însăși de grație este o vânătoare metafizică de lapidare fantasmă poetice cu mare încărcătură simbolică: „în iarbă-un pârâu,/valuri roșii spală pielea pământului/noaptea se întinde/deasupra ochiului părăsit/pe zăpadă-o pușcă./lângă foc se lasă cu/fumul în nări/tremurânde/așteptarea/foșnesc rădăcinile./în zori cerul pierde o stea”. Poemele lungi, gen „Clovonii”, „Succesul”, „Strigătul”, „Murmur”, „Cuibul” pun în pagină psihodrame ale limbajului spre incertitudine, neșansă, dezolare. Prin această artă poetică a

antilirismului, Rhea Cristina nu pregetă să intercaleze cea mai curată proză, minată de melodramă, între secvențe poetice de mare impact.

Autoarea controlează un delir al transcrierii totale, menit să capteze în chip comportamentist și unanimist, fluxul ambiguității din poezia și proza vieții... Discursul are proprietatea termenilor și autenticitatea crizei comunicării. Dar și a crizei comuniunii, exorcizată de poetă printr-un ceremonial al schimbului de substanțe, al unei relații biunivoce de transfigurare între emisarii naturii și ființa culturii: „o rază de lună/mă caută/la rădăcina popului/venește țipă ușor./e ora când m-amestec în ochiul cerbului”. Sigur că un debut nu scapă neatins de mimarea profunzimii sau a unor situații-limită. Dincolo de senzualismul decorativ și pudoarea surdinizată a unui contratimp erotic, prețuim neodihnită desprindere de abstracțiuni și reminiscențe literare, ce devin dub ochii noștri un repertoriu al urgențelor poeziei profesioniste de azi.

radu cârnelci 70

Drumul spre taină

Drum în adâncuri, drum înspre taină
iar eu arzând în a timpului haină
la înserat.

Toate-s frumoase! plâng și mă-adoră
scade pe chipu-mi o auroră
de împărat...

(Cine-mi va spune marea poveste
cu armonia căii celeste
cine-mi va spune?)

O, vârsta noastră e o părere
sufletul, numai, crește-n avere
în minune!...)

Tu Frumusețe, nălță la steaua
ochi de ferigă
tâmpelilor mele dragă li-e neaua
care mă strigă...

Bunule, fumule...

Tată al meu
bunule, fumule
îți mulțumesc pentru culori,
pentru sunete
pentru ploii, pentru ierburi senine
pentru crucea care crește din tine

(Ce frumos dedesubt!
acolo-n țărâmul abrupt
voare așteaptă-n tăcere
și coroane și săbii și sceptre
sub ale neamului vetre...)

Tată al meu! auzi-mă și
rodește-mi încă dorul de viață;
e un vânt de veac întristându-mă
tată al meu
bunule
fumule...

Cântec de mire

... Atunci, aici, vântul
ca un arbore în destrămare
sărutându-te, o, minunato
și era o cădere
o înălțare

(Vântul, dragostea mea, vântul
dansa cu tine, dansam frumos
și nu simțai, nu simțeam vântul
între noi doi
pumnal melodios...)

Aici, pe valea miresemelor
te-ai dus pe o punte subțire

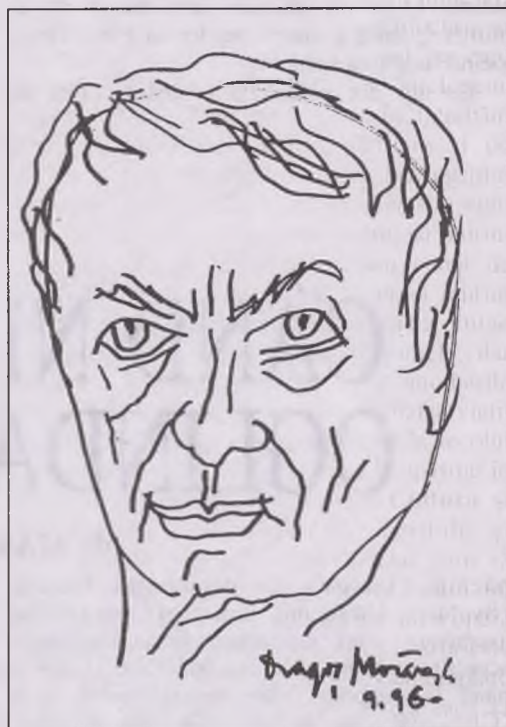
într-o răcoare fragedă te-ai dus
iar după tine
ochiul de mire -
neregăsindu-te ochiul de mire...

Timpul de fagure...

- Prințesei Lil, cu admirație -

Se coace floarea teiului
când soarele se mântuie
înțepă frunza meiului
și-n sufletul meu cântu' e
ca nebunia macilor
pe valea cea de purpură
ce-ntinde drum lung magilor
când steaua-n cer se-mpurpură

E timp de fagure avut
miresmele se caută
pe pajiștile de sărut
la ora cea de laudă
și e un legănat frământ
cu veghea lor petrecere
în timp ce-n mine bate vânt
spre clipa cea de trecere

Tu taci ascunsă-n acel semn
pe spatele asinilor
cum stă vioara-n tainic lemn
sub lacrima luminilor
și iarăși urc să aflui dor
să nu-mi apună sângele
nestinso! iarăși fii izvor
și patimile-mi plânge-le...

Jocul de-a moartea

...Și era o vale frumoasă spre norduri
și păsări luau vara cu ele tristă
desprindere;
pâlcuri de arbori și stânci adormite
iar în față Muntele în ceața lui
așteptând.

Cum e moartea, când se-ntâmplă,
cum?!

„Curând vom ajunge la Cantonul
pădurarului (șopti femeia: era tânără
iar sângele meu spre ea), vom fi numai
noi
și vom fi zei-dumnezei atotputernici”.

Cum e moartea, când se-ntâmplă,
cum?!

(Deasupra două păsări pluteau pe
umbra lor
De neliniște ne îndepărtam: alte
dorințe;
orașul bubuitoare departe; aici nemurirea
în fiecare arbore și pitici prin râpile
galbene...)

Cum e moartea, când se-ntâmplă,
cum?!

Și amintirile peste suflet
sunau ca ploile
iar femeia avea ochii imenși
spre dincolo cerându-mă.

Cum e moartea, când se-ntâmplă,
cum?!

Numai noi pe drumul reînțoarcerii
și arbori cu fructe roșii atârând
și ea mă trase între marile ierburi
asemenea sălbăticunilor fără de
teamă!...

Cum e moartea, când se-ntâmplă,
cum?!...

Dincolo...

... Un râu mic
un acheron pitic
de la o vreme mă tot cheamă
să-l trec
să nu am teamă
dincolo de el să petrec
o veșnicie, două

(Zice: „... ție ți-e frică de necunoscut
de timpul ce plouă
ți-e frică de necuvânt
de cele ce nu-s pe pământ
ți-e frică de-un anume dor
de-al veșniciei tainic izvor
ți-e frică de frică
de piatra ce nu se strică
ție ți-e frică de nerespirație
de nesfârșita stare de grație...”)

E un râu mic
un acheron pitic
iar dincolo, pe țărâmur de ceață
statui din abur de viață
trec unele prin altele
frumoasele, înaltele -
și printre ele m-am zărit
nerăbdător așteptându-mă
neliniștit...

LUMINA PALIDĂ A DURERII

de MANUELA CERNAT

Unul din cele mai frumoase filme românești rămâne fără îndoială balada închinată de Iulian Mișu neamului acestui pământ, permanentei sale în timp și spațiu. **Lumina palidă a durerii** se numără printre acele rare creații care înobilează o cinematografie creând pentru restul producției naționale un termen de comparație ucigător de înalt.

Umanitatea îndurerată a satului românesc din preajma și din vremea primului război mondial, lumea mărunță apăsată de nevoi, bătută de soartă și, pe deasupra, constrânsă să conviețuiască vremelnice cu un ocupant, dobândește pe ecran dimensiunea de simbol pentru destinul dintodeauna al acestui popor. Deși bogată în întâmplări, unele de-a dreptul senzaționale - mobilizarea, raidurile, molima, bejenia, ocuparea satului de către un unic reprezentant al armatei germane, o răzbunare patriotică și o alta pasională - anecdotică rămâne totuși marginală față de sensurile

adânci, față de miza metafizică a filmului.

Din această capacitate de sublimare, **Lumina palidă a durerii** dobândește o prețioasă deschidere spre universalitate. Poate și pentru că s-a născut dintr-un sentiment de infinit respect, aproape de evlavie în fața unei lumi de o cuceritoare puritate interioară, copleșitoare în relațiile ei cu infinitul, în fața unui univers în care cei vii își continuă firesc dialogul cu cei morți, folosindu-i drept mesageri pe aceia dintre ei care se pregătesc să treacă în neființă. Poate pentru că filmul are o dimensiune cosmică dată nu atât de prezența stranie și obsesivă, încă de la primele cadre ale genericului, a vulcanilor noroioși, cu bulboanele lor în clocot rar - imagini neliniștitoare, de veritabilă cosmogeneză - cât de înfiorarea personajelor în fața tainelor naturii. O natură matrice care antrenează în rotirea grăbită a anotimpurilor ei roata vieții, tocind încetșor oamenii.

Fiecare din personaje - tână robită de

iubire pentru chipeșul și prea puțin cucernicul călugăr care o încântă cu vraja slovelor nupțiale din **Cântarea cântărilor**, găzarii care mulg țiteul din măruntaiele pământului, perechea de învățători care își împlinesc cu credință apostolatul, babele care nu se mai îndură să moară, veteranii din Războiul de Independență, flăcăul zăvorât în dragostea lui fără noroc, frumoasa vădană rămasă cu prea mulți copii și un pogon de sărăcie - fiecare din acești oameni ai satului are o melodie aparte. Din însumarea lor meșteșugită se alcătuiește tabloul simfonic al unui univers ritmat de datini și ritualuri ancestrale. Gesturi magice alternează cu gesturi profane, firesc, fără ruptură, conturând psihologia românului, cu amestecul ei de fatalism și umor, de curaj și resemnare, de generoase și temerare elanuri rapid temperate de imbatabilul instinct de conservare al unei nații îndelung încercate de istorie.

Fascinația exercitată de film asupra spectatorului provine, dincolo de bravura expresiei cinematografice și din subtila contrapunctare a realului cu realul fantastic. Cel dintâi delimitează în tonuri aspre existența cotidiană a țaranului român. Cel din urmă ne transpune fără tranziție într-o atmosferă descinsă parcă dintr-un **Veac de Singurătate**.

Lumina palidă a durerii este, probabil, cel mai subtil film al unui mare regizor, cu filmografie inegală, mereu imprevizibilă, dar semnificativă în istoria cinematografului românesc.

teatru

CÂND NI SE PUNE OGLINDA ÎN FAȚĂ

de MARIA LAIU

Niciodată, se pare, „minunată” societate românească n-a stat mai aproape de opera lui Gogol. Tranziția ne-a gogolizat! Înșelăciunea se află la ea acasă: suntem fie păcălitori, fie păcăliți! Mai mult nu se poate! În acest context, cel puțin, am resimțit asupra-ne spectacolul de curând realizat la Teatrul Național Radiofonic cu **Jucătorii de cărți** de N.V. Gogol (traducerea: Alexandru Chirișescu și Ada Steinberg, adaptarea: Mihai Lungeanu).

Mizând pe puternica satiră a textului, regizorul Mihai Lungeanu a decupat cu multă grijă (pentru a le putea scoate în evidență) momentele care se suprapun conjuncturii în care trăim. O distribuție aleasă cuprinzând nume de rezonanță ale teatrului românesc dar și tineri talenți: Virgil Ogașanu (Iharev), Răzvan Vasilescu (Șvohnev), Alexandru Bindea (Krueghel), Mihai Dinvale (Uteșitelni), Mitică Popescu (Glov - tatăl), George Ivașcu (Glov - fiul), Valentin Teodosiu (Zamuhrișchin), Dan Tudor (Alexei), Nicolae Stângaci (Gavriuşca) - se adaptează perfect viziunii de ansamblu. Sunt rostite cu saft (și cu multă ironie) replici pompoase ca: „Omul aparține societății”, „Să fii sincer față de prieteni, dar așa, față de oricine...” sau „Adevărul este că nu ne înțelege nimeni... Jucătorul (de cărți n.r.) este plin de virtuți”.

O lume colcăitoare, dar simpatcă, se naște din felul în care se susține dialogul (suprapunerea vocilor în timpul jocului de cărți redă toată neliniștea, euforia, nerăbdarea și emoția specifică unui asemenea moment; zornăitul monezilor dublat de sunetul tamburinelor și de „trosnetul” cărților aruncate pe masă mărește importanța unor scene suplind lipsa imaginii. Este țesută cu migală tipologia personajelor, escrocii lipsit de scrupule, fiind multiplicat la nesfârșit asumându-și, însă, fiecare anume ipostaze. Astfel de la trișorul candid gata oricând să fie

păcălit (Iharev), la personajul tricefal (Șvohnev, Uteșitelni, Krueghel) funcționând asemenea unui mecanism întru împlinirea scopului propus: păcălirea fraierului Iharev și până la bonomul care numai credul nu e (Glov-tatăl) nu se mai află nici un pas... Adunarea e în păr; fiecare pândește clipa pentru a se dovedi mai deștept decât celălalt, păcălindu-se unii pe alții. Replica „Vreți să primiți prietenia noastră deschisă” adresată lui Iharev, capătă, în felul acesta, conotații fabuloase. Apoi, când lucrurile sunt aparent aranjate (aparent pentru că totul se află cu minuțiozitate așezat în brațele neprevăzutului), lumea aceasta de trișori se destinde povestind cu absolută candoare despre măiestria unui băiat de 11 ani de a măslui cărțile. Scena este potențată de muzica melancolică ce ne poartă spre o falsă reverie: **unde sunt, oare, vremurile de altă dată?**! Apoi ni se dezvăluie „rețeaua” prin care operează, totul fiind întocmit cu mare artă: există „agenți speciali” care atrag ageamii spre mesele de joc, unde confrăți bine specializați le toacă veniturile după reguli anume. Ceea ce se și întâmplă în cazul de față cu Iharev... Un fundal sonor ironic are menirea să adâncească ideea că nu e chiar o mare tragedie să fii păcălit; mai bine să ne bucurăm de fiecare clipă!!! Să rădem, dacă ne dă mâna!

Suntem demult obișnuiți cu spectacole-eveniment realizate de Redacția de Teatru și

Emisiuni Scenarizate a SRR, chiar dacă în jurul lor nu se face mai niciodată vâlvă. O mână de profesioniști, probabil încă mari visători, încearcă să ne atragă către o lume stranie, aproape de vrajă - fără bani mulți, fără decoruri monumentale, fără conferințe de presă și fără premiere oficiale la care să fie invitată toată lumea bună...

Nici măcar audițiile cu care ne-am fost obișnuit acum o vreme nu prea mai au loc, decât, cine știe cum, prin încăpățănare vreunui redactor... Nu știm motivul, nici nu încercăm a-l presupune... cert este că acolo, aproape în clandestinitate, mai sunt câțiva care se străduiesc să ne incite imaginația cu spectacole, uneori atinse de aripa desăvârșirii...

Sigur că despre echipa Mihai Lungeanu (regizor) - George Marcu (regizor muzical) la care de multe ori se alătură (ca și acum) redactorul Crenguța Manea, regizorul de studio Violeta Berbiuc, regizorul tehnic, ing. Vasile Manta - se vorbește/știe de mult. Mai există, pe urmă, la Radio, posibilitatea întocmirii unei distribuții ideale, regizorul nefiind constrâns la numele cuprinse în colectivul unui singur teatru...

Nu ocoliți astfel de spectacole care pot avea loc chiar în casa dumneavoastră la ceasurile serii, nepresupunând nici toalete bogate, nici chinul de a merge la teatru înghesuiți în mijloacele de transport în comun și nici posibilitatea de a fi... păcăliți.

Număr ilustrat cu reproduceri de la expoziția lui Ion Nicola (Muzeul Literaturii Române).

Clubul Intelectualilor, în colaborare cu Primăria Oravița și Cenaclul de Proză Caraș-Severin organizează a IV-a ediție a Concursului Național de Proză „Damian Izverniceanu”. Faza finală va avea loc în ziua de **joi 26 martie a.c.**, la sediul Clubului Intelectualilor din Grădina de Tir a Oraviței. Pot participa la concurs, cu proze scurte ori fragmente de roman, acei creatori care n-au debutat până acum cu o carte sau n-au mai câștigat vreun premiu la

Concursul Național de Proză „Damian Izverniceanu”

aceiași concurs, la edițiile anterioare. Se primesc textele dactilografiate la două rânduri, în cinci exemplare, semnate cu un nume, datele exacte și adresa concurentului (inclusiv numărul de telefon unde poate fi contactat) fiind incluse într-un alt plic, închis, desfăcut o dată cu finalizarea jurizării. Data ultimă de expediere a plicurilor - pe adresele: Clubul Intelectualilor, Ocolul Silvic Oravița, piața Ferdinand, nr. 8 sau Primăria Oravița (revista „Oravița”), strada 1 Decembrie 1918, nr. 60 - va fi ziua de **vineri, 20 martie 1998**.

premiul

Filiala Timișoara a Uniunii Scriitorilor a găzduit ziua editurii *Helicon*. Cu acest prilej, directorul editurii, Ioan I. Iancu, a înmănat premiile pentru anul 1997.

Premiul pentru cartea de poezie:

Paulina Popa: *Căderea, zbor amețitor*
Srba Ignatovic: *Ahil, subjugat*.

Premiul pentru cartea de critică:

Traian Liviu Birăescu: *Compendiu de literatură universală și comparată*

Premiul pentru cartea de știință: Dorin Bratu și Mihai Romănu: *Aparatul dento-maxilar și Dinți umani permanenți*.

fără comentarii

„Lumea a confundat totul cu o criză a teatrului, o criză a spectatorilor de teatru - e mult mai comod să fie altcineva de vină decât tu însuși... După opinia mea, criza nu este a spectatorilor de teatru, atrași, pasămite, de televiziune și de alți poli de interes. Criza este, în primul rând, a noastră. Noi n-am știut să fim pe măsura interesului reevaluat al publicului. Oferta noastră a fost slabă, tocmai datorită faptului că a rămas aceeași. De ce toate acestea? Pentru că ne-am obișnuit să fim răsfățați ai publicului, fără a reuși să înțelegem că, de cele mai multe ori, eram răsfățați deoarece oamenii nu aveau alternative, fiind relativ ușor să obții succes scenic prin recurgerea la instrumentarul teatrului aluziv. Era o manieră comodă - dar cât de ridicol de minoră ca propunere artistică. Firesc, publicului nu-i mai sunt suficiente aceste rezolvări - și de aici criza penibilă în care ne aflăm. Totul se trage de la relația omului (și implicit a artistului) cu munca. În calitatea noastră de „activiști ai binelui” - un fel de „preoți civili”, dacă mi se permite să spun așa - ar trebui, mai ales în momente de criză ale societății, să fim pregnanți și să nu „dormim pe noi”, să scoatem la vedere ce avem mai bun în noi, spre a-i ajuta/educa/lumina pe semenii noștri...”

(Mircea Diaconu - *Orizont*)

cultura pe unde

Dintre emisiunile Redacției Literatură, Arte, Știință vă invităm să ascultați:

Joi 5 martie, pe canalul România Cultural (C.R.C.), la ora 9,50 - **Poezie românească**, Nora Iuga. Versuri în lectura autoarei.
Redactor: Ioana Diaconescu.

Vineri 6 martie, pe C.R.C., la ora 9,50 - **Poezie românească**. Constanța Buzea.
Versuri în interpretarea actriței Simona Bondoc.

Pe C.R.C., la ora 21,30 - **Dicționar de literatură universală**. Gabriel Garcia Marquez (70 de ani de la nașterea prozatorului columbian). Colaborează Andrei Ionescu.
Redactor: Florin Constantin Pavlovici.

Sâmbătă 7 martie, pe C.R.C., la ora 11,30 - **Cultură și civilizație**. Modele imagini, forme în artele sfârșitului de secol XX. Structuri, criterii și tipologii în cunoașterea artistică.
Redactor: Costin Nastac.

La ora 12,30, pe C.R.C. - **Rampa și ecranul**. Gala premiilor UNITER - ediția 1998.
Redactor: Constantin Paraschivescu.

Duminică 8 martie, pe C.R.C., la ora 17,15 - **Revista literară radio**. Cronica literară de Gabriel Dimisianu; Poezii inedite de Rodica Draghinescu. **Critica literară încotro?** Anchetă printre poeți, prozatori și critici (I).
Redactor: Georgeta Drăghici.

Luni 9 martie, pe C.R.C., la ora 21, 30 - **Între monolog și dialog**. În jurul unei cărți: „Anatomia mistificării” de Stelian Tănase. Participă: Cornelia Pillat și Al. Paleologu.
Redactor: Eugen Lucan.

castigătorii concursului național de debut al editurii „Cartea românească”

La secțiunea PROZĂ

1) Marilena Istrati, București, cu volumul

Ultimul comando

2) Moise Sorin, București, cu volumul 9

istorioare. Absurde?

La secțiunea POEZIE

1) George Geacăr, Târgoviște, cu volumul

Întâmplări din creierul meu

2) T.O. Bobe, Constanța, cu volumul

Bucla

3) Simona Nistor Popescu, București, cu

volumul **Podul fără întoarcere**

4) Dan Iancu, București, cu volumul

Despre înțeles

5) Andrei Negru, Timișoara, cu volumul

Sângele blestemat al hazardului

Nu s-au acordat premii la secțiunile critică/eseu și teatru.

Juriul a fost alcătuit din:

Dan Cristea (președinte), Nicolae Prelipceanu (secretar); Adrian Popescu, Gabriel Chifu, Eugen Uricaru, Ștefan Agopian, Gabriel Dimisianu.

premiul de poezie Ion Șugariu, ediția 1998

Urmare inițiativei lansate de Editura Ion Dumitru (Jon Dumitru Verlag) - în cadrul manifestărilor jubiliare din 17-20 Oct. 1996 de la München prilejuate de împlinirea a 20 de ani de activitate și cu binevoitorul concurs al doamnei Lucia Soreanu din Aachen, soția celui ce a fost poetul Ion Șugariu, se instituie premiul pentru poezie „Ion Șugariu” ediția 1998 la care pot concura poezii din România. Vârsta participanților la concurs nu trebuie să depășească 31 de ani, vârstă atinsă de poetul Ion Șugariu, căzut eroic pe front în cel de-al doilea război mondial - autor a patru volume de versuri, critic literar, cunoscut colaborator al Revistei Fundațiilor Regale și al Revistei „Meșterul Manole” alături de Vintilă Horia, Ovid Caledoniu ș.a. Participanții la concurs vor depune aproximativ 30 de poezii inedite în câte două exemplare dactilografiate sau scrise lizibil pe adresa doamnei Ileana Gheție, str. Nerva Traian nr. 1, Bl. K6, sc. A, ap. 12, cod poștal 74228, sect. 3, București, tel 01-6200344, cel mai târziu până la data de 21 aprilie 1998 (data poștei) cu mențiunea expresă „pentru concursul de poezie Ion Șugariu, ediția 1998”. Decernarea premiilor va avea loc la data de 6 iunie 1998 în București, la ora și locul ce vor fi făcute cunoscut în timp util. Juriul solicită din partea concurenților un sumar Curriculum Vitae. Premiul va consta din DM 2000 și publicarea în volum a poeziilor cu care poetul premiat va participa la concurs. Manuscrisele nu se restituie. Oricare sponsor este binevenit. Contribuțiile se pot expedia la conturile de mai jos patronate și administrate de către doamna Lucia Soreanu Aachen: Banca Comercială Ion Țiriac S.A., București, cont nr. 4511003700, Volksbank Aachen Sud, Konto nr. 2104890019, BLZ: 39161490.

john updike

VALURILE DE PLOAIE

La patruzeci de ani de la apariția primului său roman - Târg la azilul de bătrâni, 1958 -, John Updike este recunoscut drept cel mai important scriitor american în viață, grație unor calități rareori întâlnite laolaltă: adâncime, observație, grație, patos sublimat. Cu un rafinament formal lipsit de zel experimentalist, prozatorul se apleacă asupra faptului banal și a omului obișnuit într-un discurs cu rezonanțe în zone mai înalte: exigențele simțului moral (romanele Fugi, iepure, 1960, Centaurul, 1963, povestirile Școala de muzică sau Frunze), sau nostalgii faulkneriene ale racordului pierdut în tradiționalul cifru pastoral (romanul Târg la azilul de bătrâni, povestirea Harv ara acum). Absolvent summa cum laude al Universității Harvard, Updike a debutat ca o personalitate pe deplin formată, smulgând criticii elogii timpurii: „Este surprinzător și în același timp incitator ca un autor atât de tânăr să dovedească în câteva pagini că scrie atât de bine și că este atât de înțelept”, remarca New York Herald Tribune la apariția romanului Târg la azilul de bătrâni. Romanul are un mesaj conservator, deplângând decăderea patriotismului, religiei, meșteșugurilor, și reușește, în aria ambiguă dintre farsă și melodramă, să nu piardă nici o clipă iluzia unor realități autentice.

Mâncau în grupuri de câte patru la mese mici, pătrate, din marmură sintetică, albă, cumpărate ieftin de la un bufet expres care nu mai avusese nevoie de ele. Ploaia care lovea geamurile înalte, pornind de la nivelul perdelei, avea efectul de a închide lumina și zgomotul în așa fel, încât obiectele de pe mese străluceau prea tare, iar glasurile bătrânilor se amestecau strident cu zăngănitul veselei și al tacâmurilor. Doamna Lucas vorbea despre papagalul ei mic cu coadă lungă, aproape strigând, deși tovarășii săi de la masă se aflau chiar sub nasul ei.

- Săracul, îi trebuie câteva exerciții, nu poți să-i ceri să stea acolo ca o pasăre împăiată, ornamentală, în casa fiicei mele avea multă libertate. Nu poate avea aceeași libertate aici, dar trebuie să aibă puțină. Sărmana pasăre, colivia e prea mică pentru ea, penele cozii îi ies afară și nu poate să se miște. În casa fiicei mele, a prins-o pisica și i-a smuls penele cozii - asta-i rezultatul final al libertății pe care i-au dat-o - și când i-au crescut la loc nimeni nu se mai gândea că-i vor crește din nou, au crescut prea lungi așa că penele îi ies printre gratii și nici nu poate să se învârtască. Aici nu poate avea libertatea pe care a avut-o în casa fiicei mele, dar asta-i prea de tot, nici să nu poată să se miște. Așa că numai din milă am lăsat-o afară, cel puțin o dată pe zi, de obicei înainte de prânz. Oh, e vicleană! Cred că e femele pentru că are coloritul șters și masculul, știți, are tot penajul strălucitor. Mă tot gândesc că aș putea să-i dai tai penele cozii cu foarfeca de croitorie, dar se zice că nu, că e ca și când i-ai reteza unci ființe umane un picior sau o mână, își pierd echilibrul și nu se mai hrănesc și devin nepăsătoare. Așa că atunci când am venit înapoi de la coptul pâinicilor - și n-a fost în zadar acum că târgul e ratat? - am lăsat-o afară să-și facă scamatoriile pe zăvorul ferestrei și pe ramele tablourilor. Se balansa chiar pe florile de geraniu în timp ce-și făcea acrobațiile. Oh, e deșteaptă! Dacă o lași afară când curge robinetul, încearcă să zboare peste apă ca peste o cascadă. De unde era să știu că el - își întoarse brusc capul spre soțul ei care mesteca încet, pentru că fiecare mușcătură necugetată îi accentua durerea din ureche - o să dea buzna

chiar când ea era pe clanță, cu o sticlă de medicamente cu miros neplăcut și o s-o lase pe sărăcuța de drăguță să iasă pe ușă afară, pe hol, fluturând din aripi?

- N-o să se ducă departe, spuse Lucas.

- Și apoi nici măcar nu s-a luat după ea. Cum să mă țin după ea cu picioarele mele?

- Am lăsat ușa de la camera noastră deschisă, explică el. De câte ori a ieșit afară înainte, întotdeauna s-a întors înapoi. Dacă lași ușa deschisă.

- Întotdeauna trebuie să existe un început, spuse ea vorbind ca el și adresându-se celorlalți doi care serveau drept canalul disputei lor, și de unde să știm dacă de data asta n-o să fie prinsă imediat cu ghearele ei? Știți că ghearele lor trebuie să fie tăiate scurt. Eu n-am știut asta. Dacă aș fi știut măcar pe jumătate prin ce neplăceri avea să treacă pasărea, n-aș fi lăsat-o niciodată să mi-o dăruiască. Tot ce nu-i mai trebuie fetei mele - e pe drum zi și noapte, niciodată în același loc mai mult de o săptămână, după cum se pare - ea crede că vai, la Cămin mama o să se bucure de asta. Tot n-are ea ce face. E recunoscătoare pentru orice. Ea n-are nimic care să fie al ei.

- Jean nu gândește așa, explică Lucas.

- Nu s-a gândit ea de două ori să ne dăruiască papagalul. L-a cumpărat pentru băiatul ei și băiatul s-a plictisit de el după o săptămână cum era și de așteptat. Așa că îl expediază mamei și o lasă pe ea să-și cheltuiască banii ei pușini, ca vai de ei, pe semințe de calitate superioară, de toate felurile și pe plăci osoase de caracatiță. Las-o pe ea să curețe colivia o dată pe zi! Las-o pe ea să-și facă griji cu ghearele păsării! Au format aproape un semicerc și încă mai cresc. Se cocoață pe stinghie și încearcă să se miște din loc și bate din aripi și nu știe sărăcuța de ce nu poate. Mă gândeam că pot să iau foarfeca mea de croitorie și să-i tai eu singură ghearele; arată așa de fragile; poți să-i vezi vinișoarele mici cu sânge, dinăuntru. Dar evident că nu poți să le tai. Vor sângera dacă nu știi unde să tai exact. Frica mea mi-a trimis și o revistă în care îți arată cum să le îngrijești. Vor sângera dacă nu știi unde poți să tai exact. Așa că va trebui să așteptăm până când el o să se hotărască să

meargă în oraș cu colivia, la doctorul veterinar din Andrews. Costă bani, bineînțeles. Nu e gratuit. Au medicamente gratuite pentru oameni, dar pentru fiecare animal mic de care ai grijă trebuie să plătești și ei numesc asta progres. Știți, i-am zis că dacă le spui că ești la azil, dar nu, el vrea să pretindă că nu e.

Tovarășii de masă ai celor doi Lucas erau de-ai casei, Tommy Franklin, care făcuse coșulețe cizelând sămburi de piersică, și Elizabeth Heinemann, o doamnă oarbă pe care uneori el o conducea și o însoțea la masă. Tommy, temându-se că vorbăria furtunoasă a celeilalte femei ar putea s-o obosească pe Elizabeth și oricum, simțind nevoia să-i ofere urechilor ei glasul lui, începu cu voce caldă:

- Vorbind despre foarfecă, îmi amintiți...

Se sfia într-atât să vorbească, încât familia Lucas făcu liniște ca să-l audă și el trebui să continue:

- Luna trecută am luat autobuzul spre Burlington să-mi văd fratele și când m-am urcat am observat-o pe bătrâna asta vorbind cu șoferul. N-am băgat-o în seamă și eu întotdeauna încerc să-mi văd de treaba mea pentru că nu știu niciodată... Deși mă uitam pe fereastră, să fiu al naibii, dacă nu se așează chiar lângă mine. Cred că a observat o altă persoană bătrână... Ei, mi-a spus că fusese soră medicală. Și începe povestea asta lungă, cum cu mulți ani în urmă a fost chemată să îngrijească un rabin bătrân care avea pneumonie. Casa era plină de lucruri draguțe, mi-a spus ea, foarte scumpe bine întreținute. Fiica rabinului ținea casa. Dar sub barba asta care ajungea până aici, așa cum le cerea religia lor, era locul unde această încurcătură groaznică avea legătură cu boala lui, spunea ea. Mi-a zis că primul lucru pe care l-a făcut a fost să meargă la magazin și să cumpere o foarfecă și un aparat de ras și l-a bărbierit. Fiica, spunea ea, a urlat ceva teribil. Și când doctorul a venit, a aruncat o privire spre bătrân și a făcut ochii cât cepele și a spus că el n-ar fi îndrăznit niciodată să facă așa ceva.

Într-un fel, când femeia îi spusese asta, propoziția noastră fusese mai mult decât un sfârșit. Tommy aruncă o privire spre Elizabeth; ochii ei strălucitori erau fixați într-un punct aflat în spatele lui. Avea un gât lung, întins și mai mult prin poziția ei perfectă; în acest moment gura ei mare fu lărgită și mai mult de un zâmbet plăcut, expectativ. Încurcat și nepotrivit, el continua:

- El n-a încercat să te oprească, am întrebat-o și ea mi-a răspuns că era foarte bolnav. Cred că n-a fost conștient când l-a bărbierit. Așa că a... fost nevoit să stau acolo ascultând-o povestindu-mi asta, tot drumul până la Burlington. Când ați pomenit de foarfecă mi-am amintit de asta.

Nu ieșise bine; când femeia îi spusese povestea, fapta ei fusese justificată și încheierea sunase ca și cum avusese dreptate într-un fel. Felul în care o spusese el sunase simplu ca și cum era împotriva evreilor când de fapt el nu avea nimic împotriva lor, în vreun fel sau altul.

- Cred că ea s-a gândit, spuse Lucas, că dacă era evreu nu avea nici o importanță.

Cercetă mâncarea, cartofii fierți, albi, pe farfuria de porțelan alb, pe fața de masă albă. Cartofi, o bucată de carne și conopidă italiană, asta era prânzul, bogat, pentru că în seara asta, dacă târgul era în plină desfășurare, nu aveau să mai aibă cină. Lui Lucas nu i se făcea niciodată foame înainte de a se întuneca și după ce îl păcălise pe Angelo, orice apăsare pe gingia lui stângă îi producea durere deasupra. Totuși, aprecia faptul că Conner încerca să-i hrănească bine. În mare parte, gândul lui era la achiziția pe care o făcuse de dimineață, o pintă de whisky și la efectul care presupunea că-l va avea asupra durerii sale.

Soția lui, care în timpul recitalului ei rămăsese în urmă, mânca cu viteză.

Elizabeth Heinemann spuse:

- Nu-i plăcut că plouă? Niciodată nu te simți singur când plouă.

Gâtul ei neted se întinse ca s-o apropie de

bubuitul de deasupra, care în primul moment al furtunii fusese sălbatic, deși ar fi dorit să fie chiar mai puternic, să-i clarifice lumea ei interioară confuză de tumuli purpurii care se legănau încoace și încolo, un peisaj de dinaintea de Geneză, vizualizat complet de ochii ei de culoare albastru-închis, ca ai unui copil nou născut.

- NU ERA geamănu lui Buddy cel pe care l-am văzut pe pașiște? întrebă un bătrân de la o altă masă.

- Buddy n-are nici un geamăn, spuse Gregg. I se zice așa numai pentru a i se găsi lui Buddy o scuză că e tâmpit.

- Nu. Avea o șapcă care arăta cam mototolită.

Ceea ce bătrânul Fuller văzuse, îl trezi pe Gregg și tensiunea supărării netezi plasa de riduri de pe fața lui mică.

- Care conducea un camion?

- Am văzut camionul. N-am văzut dacă îl conducea el.

Fuller era prudent cu Gregg.

- Cum crezi c-a ajuns aici? Zburând? Crezi că nălucile pot zbura cu adevărat?

- Nu cele cu șapcă și cu mânecile suflecate.

- Geamănu lui Buddy. A bătut drumul de la Newark ca să-l vadă pe c... de frate-său. A fost foarte mișcător. Țigăncile i-au separat din leagăn. Necazul cu geamănu este că a fost găjat ca șofer pe camion și el nici măcar nu-l poate mișca din loc. A dărâmat o bucată mare din zidul din față.

În acest punct Fuller simți că Gregg câștigase. Se uită spre Hook care știa că ar spune adevărul, dar Hook zise:

- A fost nemaipomenit cum au cedat pietrele din gard. Acum ai fi putut să crezi că vor pica unele pietre de la suprafață și că vor rămâne altele. Totuși o întreagă porțiune de forma unui tri-unghi a cedat, crăpăturile din mortar întinzându-se în linie dreaptă. Într-adevăr o să-l coste ceva bani pe Conner ca să-l repare; zidarii din ziua de azi sunt obișnuți să nu pună altceva decât cărămizi și blocuri de zgură.

- Atunci cine era tânărul pe care l-am văzut pe pașiște? întrebă Fuller.

- Vrea să zică geamănu lui Buddy, spuse Gregg.

- Geamănu lui Buddy? Geamănu lui Buddy e în Ari-zona.

Hook care nu văzuse semnele pe care i le făcea Gregg, ca s-o țină tot așa, se întorsese atent spre Fuller care se știa că era cam greu cap și explică:

- Tânărul a adus aici camionul cu Pepsi-Cola și nu seamănă deloc cu Buddy. Buddy are studii.

- A învățat cum să-i împungă pe toți în c..., spuse Gregg.

Sprâncenele mari, stufoase ale lui Fuller se ridicară puțin de nedumerire.

- Atunci cine a venit de la Newark, șoferul sau geamănu?

- Șoferul este geamănu, spuse Gregg.

- Geamănu este în Ari-zona, repetă Hook, în sud-vest unde se fac mi-nuni cu irigațiile.

- Și cine a tras cu arma? întrebă Fuller, creierul lui molău fabricând afabil o a treia imagine a lui Buddy, acest al treilea ținând în mână o pușcă, pentru că știa că, prin împrejurimi, singura persoană care voia și căreia i se permitea să mănuiască o armă era Buddy.

Nici Hook, a cărui atenție fugise în acel moment în altă parte, nici Gregg, care atunci se agitase în jurul motorului camionului ce dăduse înapoi, nu știa la ce se referise Fuller.

- Puștiul, geamănu, răspunse Gregg repede, el a avut un pistol în buzunar. Un puști dur. Pe mine a încercat să mă răpească.

- O împușcătură? întrebă Hook.

- Afară, în spate, spuse Fuller. Acum îmi aduc aminte că de asta am ieșit afară.

- N-a fost nici o împușcătură, îi spuse Gregg, n-a fost decât capul tău care a pocnit, asta ai auzit.

Rușinat că vorbise așa, se ridică și adăugă:

- Aduc eu desertul.

Fiind cel mai tânăr dintre toți trei și coordonându-și mișcările cel mai bine, se cădea să meargă el. Veni înapoi cu patru farfurii de plastic, cu jumătăți de piersici și și-o mănca pe a lui și pe cea în plus, în timp ce tovarășii săi și le tăiau pe ale lor cu lingurițele.

PENTRU CĂ în mod natural nu avea înclinații spre solitudine - într-adevăr, sociabilitatea nativă fusese un element determinant în dedicarea timpurie a lui Conner mai curând unei cauze sociale decât unei cariere mai verticale și egoiste, în domeniul științei sau al artei - simți că îl cuprindea disperarea îndată ce porni în jos pe scările pustii și se bucură că-l întâlnește pe Buddy, singurul lui prieten din acest loc. Trântind ușa de afară, băiatul apăru în hol, ud leocarcă. Trunchiul său își dezvăluia formele pe sub cămașa udă, lipicioasă. Gulerul era larg desfăcut; în v-ul deschizăturii, scobitura bronzată de la baza gâtului pulsa. Fața îi era roșie de efort și părul ud era de culoarea hiacintului.

- S-a făcut, spuse Buddy gâfâind, crezând că prezența lui Conner acolo era întâmplătoare. Băuturile răcoitoare sunt stivuite sub pomii de lângă terasă. În afară de Noe, nu cred că o să vină să le bea cineva.

Primirea binevoitoare a ploii de către Buddy, ploaie care era dușmanul lui Conner, fu întreruptă brusc. Îl întrebă:

- De ce a trebuit să pui tu mâna pe cutii?

- Mai presus și mai presus de toate, chemarea datoriei, intonă Buddy; parodiindu-l pe Conner! Șoferul camionului, un tânăr încântător, a fost atât de fâstâcit de greșeala sa și că a dărâmat zidul nostru, încât nu mai era în stare să-și termine livrarea. A avut impulsul să sară călare pe calul lui și să fugă la Newark, unde după câte am dedus eu, avea de gând să dezvirgineze o floare de prin partea locului.

- Ce zid să spargă?

- Vechiul zid al domnului Andrews. N-ai văzut? A fost o bubuitură deslușită.

- Eu, n-am auzit deloc. Ai luat numele puștiului sau ai fost amândoi prea tulburați?

- Am fost de un calm proverbial. El a fost cel amețit. A ajuns chiar să-și imagineze că unul dintre locatari - unul dintre bărbații mai scunzi - plănuiase să se ascundă în cabina sa și să fugă. L-am implorat să ia câțiva cu el, dar a refuzat, clipind din genele lui umezite. Iată numele lui.

Conner luă bucata de hârtie udă, mototolită, care-i fusese oferită, acoperită cu scrisul cursiv puțin cam studiat al lui Buddy.

- Ce crezi că le va spune celor de la asigurări?

- Minciuni, ce altceva în afară de minciuni. Vorbea în jargon spaniol în momentele lui de calm, periculoase.

- O.K. Mulțumesc pentru tot ce-ai făcut. Ai face bine să te schimbi, Umezilă. Ce s-a întâmplat cu pisica?

- Tai-o de pe listă. Taina noastră este în siguranță.

- Ai îngropat-o?

- Încă nu. Am fugit să-l salvez pe prietenul

nostru Ted.

- O.K.

Conner se încruntă puțin, iritat, de vreme ce, bineînțeles, nu avusese timp. Acum cu ploaia asta, pisica avea să stea acolo, la vedere. O tristețe și o indispoziție îl cuprinsese și îl întrebă pe Buddy:

- Referitor la zid. Se poate vedea avaria de pe terasă?

- Vai, nimic mai ușor! E o gaură mare.

Aceste ultime cuvinte fură strigate din fugă pentru că băiatul alerga pe scări în sus, dezbrăcându-și cămașa în timp ce urca.

Senzația de căldură a adăpostului pe care-l dădea o terasă al cărei parapet era stropit de ploaie compensa insuficient supărarea lui Conner pe Buddy, sentimentul lui că se întâlniseră în unghiuri incompatibile, și reînnoirea conștiinței că soarta oamenilor de genul lui era să fie singuri, cu excepția centrelor de admirație. Ploaia care cădea deplină, însoțită de un vânt a cărui suflare întâmplătoare lovi parapetul terasei în stropi atât de fini, încât păreau mai curând o aromă plăcută decât o ceață, se rostogoliră pe perete stropind scândurile galbene, făcând să strălucească mesele de șah și dând scaunelor de răchită o nuanță mai închisă, de culoarea vaniliei. Aerul devenise alb; un fulger care se bifurcase atârna deasupra livezilor îndepărtate, scoțând fiecare copac sferic în evidență. Câteva secunde mai târziu sosi sunetul. Norii de deasupra formară un al doilea continent, cu orizontul lui propriu; o bară de argint vechi se întinse în spatele profilelor aproape tangente ale celor mai îndepărtate dealuri și nori. Un alt fulger trimise cu iușală în jos o urmă pe cer, tunetul urmând cu puțină întârziere. Pe pașiștea din fața lui nu se afla nici un semn de sărbătorire a zilei, cu excepția meselor goale aliniate și a firelor cu becuri colorate, legate de stâlpi. Bătrânii care căutasera pe băjbăite, își făcuseră treaba în felul lor.

Printre valurile de ploaie nu se vedea clar stricăciunea: o pată colorată de o oarecare lungime și o paliditate ciudată ca și cum zidul ar fi fost umplut cu cochilii de stridii sau bucăți de ipsos. Nu părea să stânjenească silueta zidului. Era destul de rău deși ar fi putut să fie și mai rău. Cu lipsa de meseriași care era, aveau să treacă săptămâni întregi înainte să poată fi adus aici un zidar. Între timp, pietrele care se împărțiaseră pe pașiște trebuiau strânse. În ziua târgului, azilul era expus vederii; va fi incriminată conducerea din cauza prăbușirii evidente a zidului și a neglijenței care putea fi văzută chiar acolo pe unde intrau toți. Toată conștiinciozitatea sa era negată de acea bucată de piatră. Ura limbile orășenilor. O propoziție din scrisoarea stânenitoare de azi dimineață îi reveni în minte: **Datoria ta este să-i ajuți, nu să-i împiedici pe acești bătrâni să meargă pe drumul lor, spre Răsplata finală. Răsplata lor finală, asta era răsplata lor finală. Cât timp mai avea să treacă până când oamenii vor înceta să mai fie proști? Lemurului îi trebuise un milion de ani ca să-și îndrepte spinarea. Va mai trece încă un milion de ani până când creierul își va drena mlaștina? O țeastă de animal este un lucru hidos, o troacă cu colți, o lopată brută. La universitate fusese îngrozit de hărțile marine ale zoologiei tradiționale. Cu ce prudență chinuitoare se retrăsese botul scorpionului și i se umflase craniul? Putea să și-o imagineze pe femeia care-i trimisese scrisoarea, nasul ei rozaliu, iscoditor, ochii ei slabi, înspăimântători, degetele ei ascuțite, aspre, zgâriind deasupra hârtiei - o scorpie, un șobolan care se agață de coaja copacului. Când vor muri cu toții și vor face loc zorilor umanității?**

Își dorea să plouă cât mai tare. În spațiul de deasupra pașiștii, întins ca o masă pentru festin, impresia pe care o lăsa nu era de spațiu gol, ci de supraîncărcare; începea petrecerea.

RUSKIN LA VENETIA

de LUIS RACIONERO

Atmosfera ireală din Venetia, lipsa ei de trafic rutier, fuziunea pământ și apă, exoticele palate scorojite de vreme oferă vizitatorului imaginea vie, sau poate moartă, a melancoliei. Venetia, cândva farul Mediteranei, este astăzi redusă la nostalgie, la un cimitir de iluzii fiind, în același timp, un pantheon de iluminați: Wagner, Stravinski, Pound, au venit să moară sau sunt înmormântați la Venetia.

Ezra Pound, cu care mi-am încrucișat drumul în Piața Academiei, el trecând pe lângă mine ca o umbră, și-a petrecut aici ultimii șase ani ai vieții sale fără să scoată un cuvânt. Tăcerea sa, precum o apă fără nici un licăr, a fost o reverberație a Venetiei: Dispare o lume, lumea noastră în care ceva s-a dereglat și propria noastră bătrânețe ne poartă pașii spre asfințit.

Venetia, cândva bogată și măreață, simbol și amestec al culturilor Mediteranei medievale, este astăzi o grădină dezolantă în care iedera șerpuiește mângâind piatra gotică a clădirilor și unde se animă amintiri estompatate treptat, aduceri aminte ale unei lumi care a renunțat de a mai fi a noastră.

Nimeni nu a descris mai strălucitor Venetia, astăzi un loc atât de nesociabil, ca marele John Ruskin, un scriitor la fel de uitat precum propriul său oraș.

În secolul al XIX-lea, el a fost considerat patriarhul literelor engleze, dar a comis greșeala de neiertat de a crede că arta trebuie să aibă un conținut moral. După comiterea unei astfel de erezii, Ruskin nu și-a redobândit nici până în ziua de astăzi prestigiul binemeritat. Într-o epocă materialistă, el a făcut exact ceea ce se considera a fi mai rău, adică a îmbinat binele cu frumosul, a negat onestitatea artei pentru artă, s-a împotrivit separării artei de revoluția industrială care se afla, pe atunci, la spre sfârșitul ei și culmea, a îndrăznit să dea lecții de etică și estetică! Și trebuia aceasta nu i s-a iertat.

Ruskin scria într-asa un fel încât până și Proust l-a luat, într-o anumită privință, drept model și i-a tradus celebra: „Biblie din Amiens”. Importanța lui

Ruskin nu se limitează însă numai la literatură, domeniu în care era considerat ca unul dintre maeștrii indiscutabili ai prozei engleze: Tolstoi, Gandhi și Bernard Shaw l-au considerat unul dintre cei mai serioși reformatori ai epocii sale.

Astăzi, din extraordinara sa reputație nu a mai rămas decât un oarecare interes malițios pentru detaliile vieții sale private. Excepționala sa operă a acționat ca o lespede sepulcrală asupra reputației sale. Ruskin, la fel ca Venetia sa iubită, s-a scufundat sub propria-i greutate în splendoarea anacronismului său. El s-a încăpățânat să moralizeze, chiar să predice, considerând orice domeniu de activitate, de la arhitectură la mineralogie, ca o ramură a moralei. În plus, scriind reușea să se înalțe până la sublim - lucru desconsiderat în timpurile noastre - și cădea în lirism atunci când era nevoie să devină rațional.

În ziua de astăzi este greu să te încrezi în cel care își exprimă ideile în fraze bine construite, de o riguroasă cadență și într-un lexic îngrijit. Ruskin pictează în cuvinte și le duce până la fotografie în arta descrierii, ceea ce este greoi și inutil în zilele noastre când avem deja reproducerea fotografică. Iată cum arată fațada Catedralei San Marco în viziunea sa:

„În jurul pereților tindei se înalță coloane construite cu diferite pietre ca jesp, potir și serpentin, topaze de un verde întunecat ninsă ca de fulg de zăpadă, precum și marmuri care pe jumătate resping și pe jumătate se abandonează luminii solare până ce, în sfârșit, crestele arcurilor se sparg ca în extaz într-o tălăzuire de marmoră profilându-se pe cerul albastru pline de scânteii și ghirlande de spumă sculptată”.

Cine mai scrie, în ziua de azi, în felul acesta? Nici măcar Proust n-ar fi îndrăznit o descriere de genul acesta deoarece o fotografie ne-ar fi arătat totul. Și totuși, ce extraordinară folosire a cuvântului! „Ceea ce mă deranjează cel mai mult - a scris el unui antologist - este faptul că sunt considerat pictor în cuvinte în loc de gânditor”.

Pentru că înrădăcinata sa educație puritană îl obliga să respingă apropierea senzuală de frumusețe, calitățile estetice trebuiau îngemănate cu virtuțile morale. În felul acesta s-a prăbușit în drama vieții sale estelul care, gradual, se delimitează de injustiția socială până la a-și sacrifica reputația sa și până la urmă înțelepciunea și sa.

În 1859 se îndrăgostește de Rose la Touche care avea doar zece ani în plus, se decide să-și abandoneze creația sa artistică („Pictori moderni”, 1843, „Cele șapte lămpi ale arhitecturii”, 1849, „Pietrele din Venetia”, 1853), pentru a se dedica denunțării unor stupidități liberale din domeniul economic. Și atunci când a publicat: „Ultimului”, o actualizare a parabolei evanghelice în care stăpânul plătește ultimului muncitor la fel de bine ca primului, reacția criticii a fost de-a dreptul isterică: „Prostii intolerabile!...” „Imbecilitate profundă”, i-au fost calificativele.

În fond, această simplă și bine intenționată carte care conținea adevăruri esențiale despre imperfecțiunile capitalismului, neajunsuri care nu au fost înlăturate nici până în ziua de astăzi - și care au fost denunțate în același timp cu, sau chiar înaintea lui Karl Marx, cu mai puțină susținere teoretică dar cu mai multă intuiție - a pus degetul pe rană dezvăluind aspectele imorale ale concurenței și acumulării de capital, ceea ce a iritat grav sensibilitatea clasei dominante, ducând la ostracizarea socială a autorului ei.

Ruskin a fost un cugetător care, ca atâția alții, s-a izbit de opacitățile lumii industriale de atunci, a suferit de pe urma mizeriilor ei și în loc să retragă în paradisuri artificiale precum Des Esseintes, a încercat să o corijeze și trebuia asta nu i s-a iertat.

Presiunea socială asupra sa a fost amplificată de strania lui viață amoroasă - soția l-a părăsit, el s-a îndrăgostit de o fetiță și a așteptat zece ani ca să se poată căsători cu ea, ceea ce nu s-a mai întâmplat - și așa se face că, invitat fiind să țină o prelegere la Oxford, la un moment dat s-a pornit să cânte, să danseze și să comită gesturi obscene.

Ultimii ani de viață și i-a petrecut la Brautwood, lângă Golful Coniston, într-o casă dărăpănată. A urmat un răstimp de nesprezece ani în care n-a mai fost capabil nici să scrie, nici măcar de a-și recunoaște prietenii și moare în luna ianuarie a anului 1900.

În românește de **Ezra Alhasid**

Se poate întâmpla, dragi scriitori și scriitoare, ca vouă să nu vă pese de posteritate, însă nu cred. Orcine - chiar și la 16 ani - compune o poezie despre codrul care freamătă sau ține un jurnal până la moarte (chiar dacă notează în el „astăzi am fost la dentist”), speră ca urmașii să le păstreze ca pe niște lucruri de preț. Întrucât, chiar dacă și-ar dori uitarea, editurile excelează astăzi în redescoperirea de autori minori uitați, chiar și atunci când nu au scris niciodată vreun rând.

Urmașul, se știe, este vorace și nesătul. Orice scriere a altuia e bună, numai ca, la rândul său, că scrie și el. Prin urmare, o, scriitori, trebuie să vă păziți de întrebuintarea pe care urmașul o va putea da scrierilor voastre. Evident, ideal ar fi să lăsați în circulație numai lucrurile pe care în viață ați hotărât să le publicați, distrugând zi de zi orice altă mărturie, inclusiv ciornele. Însă, se știe, însemnările te ajută să lucrezi, iar moartea poate veni pe neașteptate.

Într-un atare caz, cel dintâi risc este să fie publicate „inedite” din lectura cărora s-a reiasă că erați niște idioți perfecți; dacă fiecare își citește însemnările pe care le-a scris în caiet în ziua precedentă riscul este foarte mare (inclusiv pentru faptul că, tipic pentru însemnare, este să se situeze în afara contextului).

În lipsa însemnărilor, cel de-al doilea risc este ca, imediat *post mortem*, să se înmulțească congresele consacrate operei dumneavoastră. Fiecare scriitor își dorește să fie amintit prin studii, teze de licență, reeditări cu note critice, însă acestea sunt lucrări care cer timp și răbdare. Congresul imediat are două efecte: stimulează călduri de prietenii, cunoscătorii, tineri în căutarea gloriei, să emită câteva judecăți chinute și, se știe, în asemenea cazuri, se reia ceea ce s-a mai spus, confirmând un clișeu. Astfel încât, după câteva timp, cititorii se dezinteresează de niște scriitori atât de invadenți în previzibilitatea lor.

Cel de-al treilea risc este publicarea scrisorilor particulare. Rareori scriitorii scriu scrisori particulare diferite de cele ale muritorilor de rând, în afară de

CUM SĂ TE PĂZEȘTI DE VĂDUVE

de UMBERTO ECO

cazul când simulează, precum Foscolo. Ei pot să scrie „trimite-mi Guttalax-ul” sau „te iubesc ca un nebun (o nebună) și îți mulțumesc că existi” - ceea ce este exact și normal, însă este patetic ca urmașul să caute atari mărturii pentru a conchide că scriitorul era și el, ori și ea, o ființă omească. Dar ce, credea oare cineva că a fost un flamingo?

Cum pot fi evitate atari accidente? În ceea ce privește însemnările manuscrise, v-aș sfătui să le puneți în locuri imprevizibile, lăsând în schimb în sertare tot felul de „hărți ale comorii” care confirmă existența acestui fond însă oferă indicații indescifrabile. S-ar obține dublul rezultat de a ascunde manuscrisele și de a avea multe teze de licență care să trateze despre misterul de nepătruns al „hărților” cu pricina.

Cât privește congresele, poate fi util să lași dispoziții testamentare precise cerând, în numele Umanității, ca, pentru fiecare congres organizat în primii zece ani de la moarte, inițiatorii să verse 20 de miliarde la UNICEF. Greu să găsești fondurile, iar pentru a viola clauza e nevoie de o mare doză de nerușinare.

Mai complicată este problema scrisorilor de dragoste. Pentru cele pe care le mai aveți de scris, este de dorit folosirea calculatorului, care îi induce în

eroare pe grafologi, ca și utilizarea de pseudonime („piscuțul tău, Biribissi, Furetta”), care să fie schimbate la fiecare partener, în așa fel încât atribuirea să devină îndoielnică. De asemenea, este de dorit introducerea unor mențiuni care, deși pătimase, se vor dovedi stângănitore pentru destinatari (precum „iubesc chiar și deseale tale răgâieli”), descurajându-i de a le face publice.

Scrisorile scrise până acum, mai ales cele din adolescență, sunt însă de necorectat. În aceste cazuri ar trebui să luați urma destinatarilor, să scrieți o misivă care să evocă cu seninătate zilele, altfel de neuitat, și care să promită că amintirea acelor zile va dăinui veșnic, într-atât încât, chiar și după moartea trimițătorului, destinatarii vor fi „vizitați” din nou, pentru a nu lăsa să se stingă o atare scumpă amintire. Nu întotdeauna funcționează, însă o stafie este totuși o stafie, iar destinatarii nu vor mai dormi liniștiți.

S-ar putea ține chiar și un fals jurnal, în care, din când în când, să se insinueze ideea că prietenii și prietene ar fi înclinați spre minciună și falsificare: „Ce mincinoasă adorabilă, Adelaida!” sau „Gualtiero mi-a arătat astăzi un falsă scrisoare a lui Pessoa, de-a dreptul admirabilă!”

În românește de **Mihai Banciu**

LUNGUL DRUM AL CUVINTELOR CĂTRE REALITATE

de OANA FOTACHE

Să scrii despre o carte care ți-a plăcut fără rezerve, pe care ai citit-o încet, cu cât mai multe întreruperi, amânând înstrăinarea adusă de ultimul rând - e o întreprindere ispititoare în primul moment, dar cu atât mai înfricoșătoare pe urmă. Cum să vorbești fidel despre ea fără să-i repeți toate frazele? altfel decât înjghebând o analiză semiotică sau comparativă în care i se rezervă rolul de umil text? Și apoi, mai e posibil să se insinueze anumite scrupule ce țin de „obiectivitatea critică”: dacă nu reușești să te distanțezi suficient de „obiect”, să fii neutru, impersonal, așa cum i se cerea unui romancier realist demn de acest nume, dar nu și cititorilor săi?

Prea multe (veșnice!) întrebări. De data asta, pricinuite de „Florile albastre” ale lui Raymond Queneau - v-ați dat seama deja, văzând fotocopia alăturată după copertă. Începeți chiar să vă plictisiți de precauții teoretice, vreți să aflați mai repede ce este atât de extraordinar în romanul lui Queneau, încât să merite efortul lecturii.

Mai întâi, nu e un roman, sunt două: într-unul din ele, Joachim, duce d'Auge, tată a trei fiice, nobil înzestrat cu o longevitate ieșită din comun (ni se povestesc aventurile lui începând din anul 1264 și până pe la mijlocul secolului XX), îl visează pe cetățeanul (Joachim) Cidrolin, tată a trei fiice, proprietarul unei penișe de pe Sena, înclinat spre contemplație și reverie; în cel de-al doilea, Cidrolin, proprietarul unei penișe..., îl visează pe Joachim, duce d'Auge; cele două personaje și cele două romane se întâlnesc într-un punct, pentru ca mai apoi să se despărțască iar.

Veți spune că sună familiar: doar numele lui Queneau e legat de mișcarea suprarealistă, ce se situează în prelungirea Romantismului, ale cărui urme le regăsim aici (visul ca adevărată realitate, dispariția granițelor dintre imaginație și lumea obișnuită, motivul dublului, migrația sufletelor...). Ca să nu mai vorbim de titlu; acesta trimite, bineînțeles, la visul de la începutul lui „Henrich von Ofterdingen”, vis al unei obsedante și absente (din toate buchetele) flori albastre (iar Novalis este cel care a spus „viața noastră nu e un vis, dar trebuie să devină” - și tocmai asta pare să li se întâmple celor două personaje-în-oglinză din „Florile albastre”). Și, de ce nu, ne putem gândi și la „paradisurile albastre” ale lui Hugo din ultimele poeme, sau, mai aproape de Queneau, la albastrul ubicuu din unele tablouri de Magritte (a cărui „Condiție umană” e aproape un analogon al romanului).

Dar nu numai miturile și motivele romantice ar putea fi amintite. Exercițiile stilistice ale lui Queneau merg mai departe, înainte și după Novalis, Tieck sau Hugo. Umorul și fantezia duse până la absurd sunt înrudite cu maniera lui Italo Calvino din „Străbunii noștri” sau cu Boris Vian, ai cărui șoareci și motani vorbitori s-ar înțelege bine cu cii filosofi Sthène și Stépe ai ducelui d'Auge. Dialogurile aberante, unde nimeni nu-l ascultă pe celălalt, sau cele stereotipe par împrumutate din „Cântăreața cheală” sau „Așteptându-l pe Godot”:

„ - Eu? nicidecum. Locuiesc la hotel...
- iar eu pe această penișă...”

- chiar un hotel de lux...
- imobilă...
- există W.C. în baie...
- legată...
- ascensor...
- aș putea să am chiar și telefon...” (p. 30).

Aluziile culturale presărate peste tot și jocurile de limbaj sunt delicioase, ca și borsul savurat de duce într-o tavernă medievală, bors „care-i o șupă cu varză șclavonă”, după cum îl laudă hangiu. Plurilingvismul ludic e o trăsătură

remarcabilă a interlocutorilor lui Cidrolin:

„ - Eskiuz az, zice campeorul mascul, ma ui zind lost
- Începutul e bun, răspunde Cidrolin.
- Capito? Ratacirtes... lostiz.
- Tristă soartă.
- Camping? Lontano? Ius... smarriti...
- Le vrăjește bine, murmură Cidrolin, da' oare vorbește europeană vernaculară sau neobabeliana?” (p. 22-23).

Diminutivul îndatoritorului Cidrolin e Cid, cuvânt ce cheamă lângă el un altul, Campeador, firesc, din moment ce respectivul domn locuiește lângă un camping!; dar să nu uităm că francezescul „camper” înseamnă și a exprima, a reprezenta cu vigoare, precizie (un personaj, o scenă etc.), iar Cidrolin este și pictor. Asemenea tizului său, ducele (cei doi au prenume identice -

nu mai puțin de șapte!), cel care exclamă renașcentist: „Și eu sunt pictor!”.

Registrele diverse ale limbajului dau seama și de pedanteria latinizantă a unora („să-mi fie nutriți cabalii!”), și de erudiția paremiologică de nuanță rabelaisiană și villoniană a altora („De glăsuiește un netot, ușa e spartă de tot”; „La pește ce vorbește, purceluș ce nu prea crește”). Iar când expresia tinde către gradul 0 visat (dar nepracticat - cf. Barthes) de naturaliști, și descrierile nu iartă nici un detaliu (ca în unele „noi romane”), mimetismul acesta este evident ironic la adresa pretențiilor de cunoaștere a realului: ni se prezintă, astfel, o șapcă „de postav împodobit cu buline albe. Fondul e negru. Bulinele sunt de formă eliptică; axa mare a fiecăruia are șase milimetri lungime, iar axa mică patru...” (p. 73).

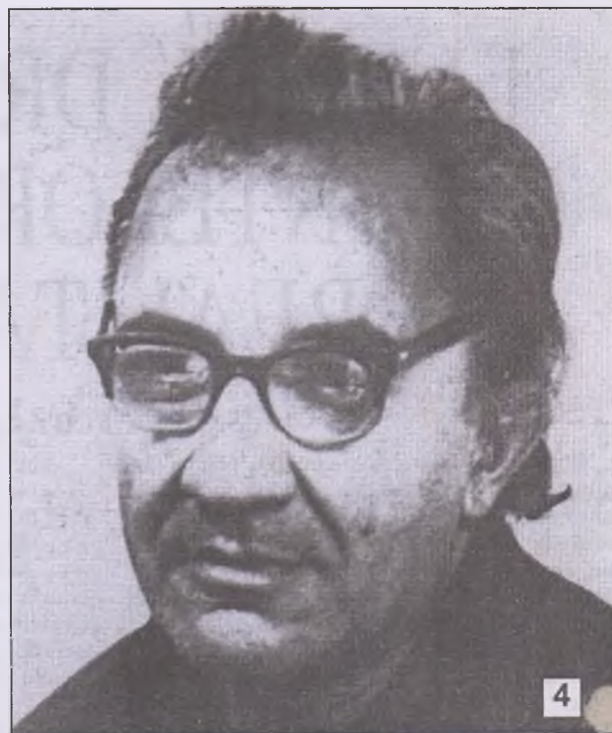
Dar acțiunea, intriga? Din nou, conversații cu hangii, bucătari, paznici, trecători, o umanitate locvace asemenea celei care populează Spania lui Don Quijote. (Nu lipsește nici Dulcinea, descrisă potrivit normelor estetice ale romanului cavaleresc, prin sintagme marcate în text cu italice: „frageda copilă”, „aparitie luminoasă” cu glas „grozav de melodios”, atât de frumoasă, că Ducelui i se „taie răsufllarea”). Atunci când fabula e scoasă în relief, aceasta se întâmplă mai degrabă pentru a o submina, asociind-o unor clișee literare. De pildă, după numeroase încercări de a-l prinde pe infamul care mângălește gardul lui Cidrolin cu inscripții injurioase (scenariul polițist), se descoperă că făptașul era chiar proprietarul, ispășindu-și astfel o culpă imaginară (scenariul psihanalitic).

Povestirea uzează atât de acronii (după terminologia lui Genette), cât și de anacronisme, care se încadrează însă logic în ansamblu (poate fi recitat un rondel pe care Charles d'Orléans tocmai era pe cale să-l scrie, dacă recitatorul este unul dintre cei doi cai vorbitori). Dovadă că verosimilul tradițional e departe de a constitui miza romanului lui Queneau. O arată și inventarul de stiluri puse în joc, a căror varietate face din „Florile albastre” nu numai o **Odisee** cu doi protagoniști, cum observa traducătorul și prefațatorul cărții, ci și un alt (fel de) **Ulysses**, o **Carte-ca-lume/-n-loc-de-lume**. N-aș spune însă că Raymond Queneau e un autor interesat exclusiv de simboluri livrești, ignorând deci „realul” (dacă acest cuvânt mai are vreun sens). Sigur că nu e „realistă” pretenția unui personaj de a fi pictat el însuși, în „stil preistoric”, grotle de la Altamira, Lascaux ș.a. Dar nici cu totul gratuită, așa cum ar putea să pară. Căci romanul acesta ciudat e străbătut de o vână dramatică; lumea lui trăiește supusă istoriei, înțeleasă în variantă nietzscheeană, ca Eternă Reîntoarcere a Aceluiași. Reiterarea Potopului în finalul cărții, pandant al imaginii inițiale, ar fi un exemplu în acest sens.

„Atunci începu să plouă. A plouat zile și zile întregi. Era atâta ceață că nu se putea ști dacă penișa înainta, dădea înapoi sau stătea nemișcată. În cele din urmă, eșuă în vârful unui donjon. Pasagerii coborâră acolo, Sthène și Stépe nu fără greutate; erau, bieții de ei, foarte slabi și foarte plictisiți. Apa se retrăsese în albiile și receptaculele ei obișnuite, iar soarele se înălțase sus deasupra orizontului, când, în dimineața următoare, se trezi ducele. Se apropiie de creneluri ca să ia nițeluș în considerație situația istorică. Un strat de nămol acoperea încă pământul, dar ici și colo se deschideau de pe acum floricele albastre” (p. 194-5).

(Interesantă preocuparea pentru „situația istorică”, într-un moment când istoria o ia din nou de la început!) „Florile albastre” apar acum pentru prima și singura dată în cuprinsul romanului. Dacă sunt simulacre ale unui curcubeu al speranței, sau o sugestie de circularitate infinită a textului care se întoarce astfel în punctul de pornire, sau altceva - e poate imposibil și inutil de stabilit. Esențială (să mi se ierte termenul acesta din arsenalul metafizic) este, cred, (re)aparitia lor, simplă și miraculoasă.

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1). Pentru indisciplină, Fănuș Neagu e ridicat în picioare. Îl urmărește, cu simpatie, printre alții, Alexandru D. Lungu și Cornel Popescu.

2). Privitori ca la teatru (în Sala Oglinzilor) Damian Necula, Bujor Nedelcovici și Constantin Vișan.

3). O imagine surprinsă cu un sfert de veac în urmă. Pe scaun se observă Nichita Stănescu. În spate îi descoperim pe Laurențiu Fulga, Ștefan Mihăilescu, Mircea Martin și alții.

4). Poetul și traducătorul Mircea Ivănescu se gândește cu interes la prozatorii lumii.

5). Criticul Daniel Dimitriu, mai puțin prezent prin reviste, trăiește mai mult printre studenți.

